N°. 36. **Donderdag 19 November 1903** **3de Jaargang.**

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging

OOST EN WEST.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland *bij vooruitbetaling* . f 2.00
Voor Oost-Indië en het Buitenl. » 3.00
Afzonderlijke nummers. . . . » 0.05
Men abonneert zich voor minstens zes maanden
…ande op den dag der eerste toezending **f 1.—**

Prijs der advertentiën.

Per regel				f 0.10
Bij plaatsing van 300 regels			.	- 0.09
»	»	» 1000	» .	- 0.08
»	»	» 3000	» .	- 0.07

Mededeelingen of **Ingezonden Stukken** moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan den *Voorzitter*, G. E. V. L. VAN ZUYLEN, **7a Heerengracht** of aan den *Wnd Secretaris*, H. L. VORSTENBOS, **42 Witte de Withstraat**, beiden Den Haag.

Voor de **Administratie**, ook wat betreft **Abonnement** en **Verandering van woonplaats**, wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, **109 Laan Copes v. Cattenb.** voor **Advertentiën** tot de Uitgevers-Maatschappij „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG" ***Haagpoort 4***, beiden Den Haag.

Dit nummer bestaat uit Twee Bladen.

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f 5.— 's jaars, (voor het buitenland minstens f 2.50). Zij die f 5 of meer contribueeren of een gift in ééns schenken van f 100, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het Weekblad toegezonden.

De ondergeteekende

wonende te ……………… *wenscht*

donateur-trice / lid *te worden der Vereeniging* „**Oost en West**" *tegen een jaarlijksche contributie van f* ………

……………… den ……………… 190

Handteekening:

Straat of gracht:

Inhoud van dit nummer.

Mededeelingen.

I. Van het Dagelijksch Bestuur:

Van verschillende kanten werd ons gevraagd, om exemplaren van de ondervolgende nummers van het Koloniaal Weekblad:

2e jaargang no. 20, 28, 39, 47, 49 en 52.

3e jaargang no. 3, 23 en 25.

Mochten er onder onze lezers zijn, die bovenstaande nummers nog bezitten en ze ons zouden willen afstaan, dan verzoeken wij hun beleefd, ze te willen opzenden aan de presidente, Mevrouw *N. Van Zuylen—Tromp*, 7a Heerengracht den Haag.

II. Van de Afdeeling Nijmegen:

In de laatste Algemeene Vergadering onzer leden werd het gevoelen geuit, dat het doel der Vereeniging (Art. III der Statuten) in veel ruimeren kring bekend moest raken, ten einde het ledental te doen toenemen en daardoor met meer vrucht in onze afdeeling werkzaam te kunnen zijn 1).

Ons bestuur was natuurlijk bereid in deze richting mede te werken, en nu het den tijd gekomen acht, om gevolg te geven aan zijn voornemen, is het zoo gelukkig in den heer *Dr. H. van Cappelle*, te 's-Gravenhage, iemand aan te treffen, die ten deze zijn zeer te waardeeren hulp wil verleenen.

Deze zal den **23en Nov. a s.** des avonds ten 8 uur in het **Grand Hôtel du Soleil,** in eene zaal, door den eigenaar — lid van „Oost en West" — beschikbaar gesteld, eene **Causerie** houden over:

De Kolonie Suriname en hare bevolking, toegelicht door lichtbeelden.

Aan ieder lid wordt toegestaan, een Heer of eene Dame te introduceeren.

Voor den volgenden dag, **Dinsdag 24 Nov**. stelt de eigenaar van het Hôtel, eveneens belangeloos, een vertrek beschikbaar, waar, van **2** tot **5** uur, in den **namiddag**, de leden onzer afdeeling komen kunnen, voor een **gezellige bijeenkomst**, terwijl zij daar zullen aantreffen:

Platen, photografieën uit de Molukken en Java, afleveringen der „Bintang Hindia", het Koloniaal Verslag over 1903, *Mededeelingen van het Genootschap voor de Taal, Land- en Volkenkunde over Merauké en Suriname, enz.*

Moge onze proefneming in den smaak vallen en er toe leiden, dat de leden daarna, met veel succes, familie, vrienden en kennissen opwekken om tot „Oost en West" toe te treden.

Niet alleen Indischgasten, maar zeer zeker ook *de* Nederlanders in 't algemeen, moeten het doel der vereeniging krachtig steunen. Daarom moet ons streven in ruimen kring gekend worden. De band die Nederland aan zijne Koloniën verbindt dient zoo hecht mogelijk te worden.

Eene aanmelding voor het lidmaatschap kan steeds bij een van de ondergeteekenden of bij de gewone leden plaats hebben.

Het Bestuur,
Mevrouw Von Bose—Heijns.
K. F. Caspersz.
C. M. E. R. C. von Bose.
L. N. O. Wethmar.
G. L. N. H. de Laive.

1) *Dat artikel luidt: Het doel der Vereeniging is: den band tusschen Nederland en zijne bezittingen en Koloniën in Oost- en West-Indië voortdurend te versterken en het bevorderen, zoowel van beider gemeenschappelijke belangen, als van die van Oost en West-Indië in het bizonder.*

III. Van de Afdeeling Zutphen e. o.:

Het bestuur der afdeeling vestigt hierbij de aandacht van hen, die kinderen uit Oost- of West-Indië voor hunne opvoeding naar Nederland zouden willen zenden, op de groote voordeelen, welke ook het nagenoeg in het centrum des lands gelegen en als knooppunt van vijf spoorweglijnen van alle zijden gemakkelijk bereikbare *Zutphen* daartoe biedt.

Gymnasium, Hoogere Burgerschool met 5-jarigen cursus, beide toegankelijk zoo voor jongens als voor meisjes, verder worden er scholen aangetroffen èn voor uitgebreid lager èn voor gewoon lager onderwijs, alle bekend voor de goede resultaten, welke zij bij voortduring opleveren.

Ook bestaat er aansluiting tusschen het lager met het middelbaar en het gymnasiaal onderwijs, zoodat leerlingen, die ter plaatse met vrucht de lagere school doorliepen, zeker zijn tot de hoogere inrichtingen van onderwijs te worden toegelaten.

Laag schoolgeld, billijke prijs voor muziek-, teeken-, dans-, scherm- en zwemlessen, (de laatste in de IJsel-badinrichting), ruime gelegenheid tot het verkrijgen van niet dure opname in degelijke, geschikte gezinnen.

Gezond Geldersch klimaat.

Doordat de plaats klein is, 18000 inwoners, is het toezicht op de beweging der kinderen beter mogelijk dan in grootere steden, ontbreken vele der elders bestaande, soms zoo nadeelige gelegenheden tot afleiding en werkt bovendien de eenvoudige omgeving en leefwijze, aan eene kleine provinciestad eigen, gunstig op de vorming van jongelieden.

Tot het geven van inlichtingen en raad verklaart zich bereid het bestuur van bovengenoemde afdeeling:

Th. J. A. van Zijll de Jongh, oud luitenant-generaal, commandant van het Leger in Ned. Oost-Indië, Huize Baank te Warnsveld bij Zutphen, *Voorzitter*;

A. Walland. oud-ingenieur der B. O. W., te Zutphen, *Secretaris*;

F. J. D. Noordhoek Hegt, oud luitenant-kolonel-intendant, te Zutphen, *Penningmeester*;

J. A. A. In 't Velt, oud majoor der infanterie O. I. Leger, te Zutphen;

J. Brouérius van Nidek, oud O. I. ambtenaar, te Zutphen.

Over de Molukken.

De volijverige Secretaris der afdeeling Nijmegen, de heer *E. von Bose* heeft Maandag 16 dezer als besluit eener propaganda-voordracht voor de afdeeling „Groningen" van „Volksweerbaarheid", eene causerie gehouden over de Molukken.

Aan de ter plaatse wonende leden van „Oost en West" werd eene uitnoodiging gezonden om de samenkomst bij te wonen.

Wij hopen, dat het goede voorbeeld van den heer v. B., om, wanneer de gelegenheid zich aanbiedt, ook in andere vereenigingen onderwerpen te behandelen, onze koloniën en bezittingen betreffende door velen onzer leden zal worden gevolgd.

Vooral ook in de kiesvereenigingen, die in den regel sprekers zoeken, zal daartoe nogal eens gelegenheid zijn.

Er kan waarlijk niet genoeg allerwege met ernst de aandacht gevestigd worden op de belangen onzer Oost- en West-Indische Koloniën. Daarom ook heeft het ons zoo zeer verheugd, te vernemen dat Dr. H. Blink, medelid onzer commissie tot verbreiding van populaire kennis onzer Koloniën, op zich heeft genomen in verscheidene departementen van de Mpij. tot Nut van het Algemeen over land- en volkenkunde van Nederlandsch-Indië te zullen spreken.

CURAÇAO.

Herhaaldelijk werd in dit blad gewezen op de noodzakelijkheid om de west-indische eilanden bij te springen in hun oogenblikkelijken nood, die aan de hand der gegevens, welke ons ten dienste staan betreffende het welvarend verleden, kan worden geacht een verschijnsel van voorbijgaanden aard te zijn, te voorschijn geroepen door een volslagen gemis van oordeel en beleid bij de opvolgende besturen, welke krachtens zijne bevoegdheid als koloniale mogendheid door Nederland over de kolonie werden gesteld. Gaat het nu aan, om nu daar ginds de boel in het honderd is gestuurd, eertijds vruchtbare eilanden onder de oogen van het gouvernement zoo goed als geheel van hun plantengroei werden beroofd en nagenoeg tot dorre woestenijen gemaakt, met wat plantzaad hier en een paar beschuiten daar, te meenen zijne roeping als koloniale mogendheid te hebben vervuld? Dat zou al heel gemakkelijk wezen en toch schijnt het opperbestuur in Nederland, met hoe goeden wil de tegenwoordige minister van koloniën ook moge bezield zijn, geen anderen weg te willen of, wat wellicht eerder aan te nemen is, te kunnen opgaan.

Sociale wetgeving en andere belangen houden te zeer de aandacht van regeering en volksvertegenwoordiging bezig, dan dat deze zich bijzonder zouden occupeeren met de verbetering van den economischen toestand in streken, die, nu ja, hier en daar zelfs ten koste van eigen welvaart, land en volk van Nederland in staat hebben gesteld, het huidig standpunt in te nemen. En waar we hebben kunnen aanschouwen en medestrijden den langen strijd om Nederland, voorloopig zonder belangrijke resultaten, te overtuigen van het bestaan eener eereschuld ten opzichte van Oost-Indië, ten koste waarvan het zich, sedert de dagen van dreigend staatsbankroet, heeft ontwikkeld tot hoogen bloei, met de onafwijsbare treurige gevolgen voor den stam, waaraan het zijn beste levenssappen onttrok, daar moest het ons voorkomen een onbegonnen werk te zijn, te pleiten voor Curaçao. Voor een kolonie, die sedert jaar en dag het land op geldelijke offers kwam te staan en nu een tijdperk van ellende en gebrek doorworstelt, hetwelk zij slechts met krachtdadige hulp van het moederland zal kunnen te boven komen. Nieuwe offers wederom? Ja, maar aan wien de schuld, zoo niet aan het moederland, dat zich zoo weinig aan het richtig bestuur der kolonie liet gelegen liggen, dat de heer van Kol nu onlangs in een Nota aan de regeering, waarin die afgevaardigde tot het besluit komt, dat verhooging der bijdrage van het rijk aan de koloniale middelen dringend noodzakelijk is, kon verklaren dat, bij zijn onlangs aan de kolonie afgelegd bezoek, „elke dag hem nieuwe leemten wees in ons bestuur, bewijzen gaf van lange jaren gepleegd plichtverzuim".

Ongetwijfeld om te gemoet te komen aan het bezwaar, dat het plannen maken immer veel tijd kost, heeft genoemde afgevaardigde aan zijne Nota een heel verlangenslijstje toegevoegd van maatregelen, die al dadelijk kunnen genomen worden om verdere inzinking te smaken, dat zijn beroep, in het belang van moederland en kolonie beide, niet onverhoord blijve. De toestand in de kolonie Curaçao is werkelijk van dien aard, dat een spoedig ingrijpen geboden is. Wij verleenen te dien opzichte het woord aan de regeeringsgezinde *Amigoe di Curaçao*, die, naar aanleiding van de jongste Troonrede, het volgende opmerkte:

„Wij zijn gelukkig onder Neerlands vlag in vrede te leven, te midden der onophoudelijke woelingen rondom ons. Wij beseffen, een zeer kostbare gave te bezitten, voornaamste voorwaarde tot een gelukkig volksbestaan. Maar wij zelf missen de bronnen om die te openen in deze voor ons vredevolle tijden en geheel onze kolonie te doorvloeien met de breede stroomen van handel en industrie. Holland, Holland moet ons helpen en spoedig, voordat wij in vrede blijven rusten voor eeuwig op onze kale rotsen en onder de dorre boomen, voordat *een volk sterft*, omdat alle energie gedood wordt door het eindeloos uitzien naar hulp. Nu bestaat er nog geestdrift, omdat de hoop op Nederland nog niet is weggenomen, maar wee ons, als wij bemerken, op drijfzand gestrand te zijn om zonder hulp weg te zinken in de diepte.

Hoe groot het vertrouwen hier is op bijzonderen steun uit het moederland, bleek dezer dagen ten duidelijkste.

Er is door het lange dralen in Holland, door de krachtige beloften van den heer Van Kol, door de meerdere belangstelling voor Curaçao in Nederland, door het uitzenden van een landbouwkundige, na voorafgaand economisch onderzoek, er is nu eenmaal in onze kolonie een opinie gevestigd, dat spoedig en op buitengewone wijze hulp zal gebracht worden aan onze eilanden.

FEUILLETON.

De tocht van controleur Kok naar de Batoe Bahra-streek en het Tobameer.

Den 15den Augustus heeft de heer Kok, controleur van Laboean Roekoe, in gezelschap van eenige planters, zijn tocht aangevangen naar Boven Batoe Bahra, om daar de gronden te onderzoeken.

Behalve genoemde controleur, die den tocht leidde, namen er nog deel aan de beheerder van de onderneming Soengei Bedjankar, C. van Zijp, die van de koffieonderneming Dolok, A. Sulger, die van de onderneming Oud Tanah-Radja, B. Sonnenberg en die van Lima Poeloeh, W. C. van Zijp. Ook zou nog de beheerder van de onderneming Soengei Si Kassim aan den tocht deelnemen, maar deze werd tot zijne groote spijt verhinderd, door dat hij daags te voren werd opgeroepen naar Tandjong Balei, om daar als getuige in eene landbouwzaak op te treden.

Den 15den Augustus verzamelden zich de deelnemers op de onderneming Dolok, van waaruit de tocht zou worden aangevangen. Men overnachtte daar en in den morgen van den volgenden dag, omstreeks half zeven, werden de paarden bestegen en de reis begonnen.

Op het laatste oogenblik sloten zich bij het boven reeds genoemde gezelschap nog twee Asahansche Toengkoes aan, die van de plannen gehoord hadden en de gelegenheid wilden waarnemen, om aan die streken ook eens een bezoek te brengen.

Daar de eerste dag voor de koelies een zeer zware dag beloofde te zijn, van wege den slechten en moeilijk begaanbaren weg, waren deze menschen ± 30 in getal, reeds den 15den met de goederen en levensmiddelen, die gepikold moesten worden, vooruit gezonden. Daar de goederen, die waren achtergebleven, door de Europeanen nog werden medegevoerd en het gezelschap zich zekerheidshalve van enkele vuurwapenen had voorzien, waren de batakpaardjes zwaar beladen; deze diertjes toonden dan ook nu wederom hun geschiktheid voor dergelijke tochten, daar zij ontbering en vermoeidheid prachtig doorstonden en na afloop der reis slechts weinig vermagerd waren.

Op bevel van den controleur was door de bevolking tot aan het Tobameer een weg opengehakt van $2\frac{1}{2}$ M. breedte, anders zou het zeker onmogelijk geweest zijn, door die oerwouden heen te komen.

Ook is met een hoofdweg begonnen, die tusschen Bah Boloek en Besar Maligas reeds gedeeltelijk gereed is.

De moeite van het maken van een zijweg tot aan het Tobameer zou zeker loonend zijn, daar er slechts één weg bestaat voor den afvoer van producten, n. l. die naar Siboga, welke zeer slecht is en zoo vol steile heuvels, dat zelfs de Batakkers er slechts noode toe besluiten, dien weg te gebruiken.

De eerste groote moeielijkheid, welke zich voordeed, was het overtrekken der Bah Boloek rivier, door de inlanders ook wel Soengei Setan genaamd, daar deze rivier zeer plotseling bandjirt en daarbij bruggen en alles wegslaat, hetwelk meerdere malen menschenoffers eischte.

Ook thans was de rivier aan het bandjiren en het kleine riviertje was in minder dan geen tijd een gevaarlijke, woeste stroom geworden.

Bruggen waren reeds weggeslagen en boomstammen, groote stukken hout, enz. kwamen met verbazende snelheid de rivier af. Toch werd besloten er over te trekken en weldra was alles in het water, om in de eerste plaats de paarden over te brengen, hetgeen met behulp van touwen onder groote moeielijkheden plaats vond.

Daarna kwamen de menschen aan de beurt.

Flinke sterke rotans waren aan weerszijden der rivier aan boomen vastgemaakt zoodat men, in eene gestrekte houding in het water liggende, groep voor groep zich kon voortbewegen.

De bediende van een der heeren van Zijp verloor bij die gelegenheid bijna het leven, doch kon nog in tijds gered worden.

Het overtrekken dezer rivier veroorzaakte een oponthoud van ruim $2\frac{1}{2}$ uur.

Door Radja Maligas werd de controleur met gezelschap recht hartelijk ontvangen en werd den gasten het gebruikelijke klapperwater aangeboden, terwijl den paarden een poosje eene welverdiende rust werd gegund.

Van Radja Maligas werd de reis voortgezet tot Hoetoe Bajoe, waar de paarden gedrenkt werden en van daar ging het, aan een stuk door, tot aan Pematang Tanah Djawa, welke kampong 's avonds ten 8 ure werd bereikt.

Met uitzondering van een gedeelte van het gebied van Radja Maligas en van Hoetoe Bajoe hetwelk uit lalangvelden (rietvelden) bestond, was alles oerwoud.

De gesteldheid van den bodem werd ook door de planters onderzocht en de grond vettig en donkerbruin van kleur bevonden met veel humus; ook trof men zwaar geboomte aan w. o. uitstekende houtsoorten.

Aangekomen te Pamatang Tanah Djawa, werd eerst een heerlijk verfrisschend bad genomen en werd de nacht doorgebracht in een voor den controleur opgericht huisje.

Deze kampong is vrij groot en ook de vorst houdt hier zijn verblijf, zijn huis heeft echter een vervallen aanzien.

Opmerkelijk waren de vele rijstvelden, die door de bewoners der kampong, rondom het dorp op de lalangvlakten, (1) waren aangelegd.

(1) Zware gras- of rietvlakten.

Den volgenden morgen om 8 uur werd weder verder getrokken en had men eerst een gedeelte van de reis te maken over een lastig karbouwenpad, hetgeen vooral voor de koelies nogal vermoeiend was. Na eene flinke bui regen werd tegen 's middags 11 uur Hanteran Djawa bereikt, waar, onder de oude woning van den controleur J. A. Kroesen, werd gekampeerd en de inwendige mensch versterkt.

Om 1 uur begaf men zich op weer op weg na Dolok Mesajoer, alwaar men des namiddags tegen zes uur aankwam.

Het terrein, dat doorgetrokken werd tusschen Hanteran Djawa en Pematang Tanah Djawa, is verbazend rijk aan alle mogelijke boschproducten, voornamelijk rotan, waarvan heele bosschen aanwezig, terwijl getah ook in enorme hoeveelheden te vinden is.

Bij aankomst te Dolok Mesajoer, werd de woning van den vorst toean Dolok Periboean betrokken. Het was belangwekkend te zien, hoe deze woning heeft te lijden gehad in den strijd, die genoemde vorst te voeren had tegen zijn voorganger, die door de regeering werd verbannen.

Tal van sporen van kogels waren nog te bespeuren. Het laatste gedeelte van den afgelegden weg werd geleidelijk stijgende; het klimaat was dan ook reeds veel koeler, de nacht zelfs koud.

De batak-kampongs waren vol varkens en ook honden, welke, zooals men wel zal weten, door de Batakkers worden aangefokt, om later als voedsel te dienen.

De bewoners zagen er zonder onderscheid allen even vuil en vies uit en hoewel de mannen, zoowel als de vrouwen, mooi en flink gebouwd waren, maakten zij toch niet dien indruk van krachtige en sterke natuurmenschen, welke men zou verwacht hebben.

Na te Dolok Mesajoer overnacht te hebben, werd 's morgens

Vandaar de vreugdevolle jubelkreet, toen de kabel ons seinde een paar dagen na de opening der Staten-Generaal, dat H. M. de Koningin in haar Troonrede beloofd had: een ontwerp in te zullen dienen om de hollandsche Antillen bij te staan en hun financieëlen toestand te verbeteren.

Eindelijk zullen dan ook wij eens geholpen worden in 't groot, eindelijk zal ook voor Curaçao eens iets beproefd worden!

Helaas, welk een bittere teleurstelling, toen de Troonrede zelve ons onder de oogen kwam. Niets voor de toekomst, geen enkele belofte; geen schemering zelfs, dat ons het licht aankondigt. Treurig, diep treurig, ontmoedigend! Moet Curaçao dan maar. . . .

Neen, wij houden het wanhopige woord terug, wij willen ons nogmaals krachtig houden, het hoofd wederom opheffen en uitzien naar de behandeling onzer begrooting in de Kamer. Ongetwijfeld zal ons dan òf hulp verschaft òf zeker vast bepaalde toezegging gedaan worden. Wij zullen weder wachten met geduld, in de overtuiging, dat men langzamerhand in Holland toch wel onze kolonie zal leeren kennen. H. M. meent, dat door een hulp van 10,000 Gld., toegestaan, nadat de Commissie van werkverschaffing haar rapport had uitgebracht, reeds *voorzien* kon worden in de schaarschte van voedingsmiddelen. Helaas, onze toestand is veel treuriger, dan men schijnt te weten. Deze 10,000 Gld. waren een welkome hulp, die dankbaar is aanvaard en goed besteed. Maar wat is dit voor een geheel volk?

Nu konden reeds vier maanden lang de schoolkinderen bijna dagelijks een paar beschuiten ontvangen. Dit was een practisch middel om hen naar school te lokken, het leeren mogelijk te maken, en althans iets in de maag te stoppen, maar het voorzag niet in hun behoefte aan voedsel, doch verminderde slechts een weinig het gebrek. Zoo ook, de verschillende uitdeelingen van levensmiddelen aan ouden van dagen, gebrekkigen en zieken. Alles was zeer welkom, maar het nam het gebrek nog niet weg. Vele huisgezinnen werden geholpen, omdat hier en op de eilanden werk kon verschaft worden aan verschillende arbeiders. Putten werden gegraven of verbeterd, vijvers aangelegd, dammen opgeworpen, beplante terreinen schoongemaakt, wegen verbeterd, etc. Ook vrouwen kregen onderstand, doordat aan menigeen stroo kon worden uitgedeeld om hoeden te vlechten en zoodoende ook wat te verdienen. Nu is er weder voor bijna 1000 Gld. plantzaad gekocht voor de arme bevolking. Dit zal ook voor velen een uitkomst wezen, maar lang niet voor allen. Er valt nog veel, zeer veel te doen. Maar niet in voorbijgaande hulp zoeken wij onze redding, veeleer in buitengewonen steun, welke voorgoed onze kolonie over het doode punt helpt en weer krachtig leven brengt."

Er is en wordt den indischen bladen wel eens verweten dat zij door den heftigen toon, dien zij aansloegen aan de zaak, die zij voorstaan, eer kwaad dan goed hebben gedaan.

Zal dit bezadigd beroep op Neerlands plichtsbesef meer effect sorteeren?

Voordracht te Zutphen.

Voor de leden en hunne huisgenooten der Afdeeling „Zutphen en omstreken", hield de oud-kolonel G. E. V. L. van Zuylen eene voordracht met lichtbeelden getiteld: „Een en ander over Sumatra".

De opkomst was tamelijk, voor 't grootste deel waren echter de aanwezigen oud-Indiërs met hunne familieleden. Onbegrijpelijk is het echter, dat, na alles wat er in den laatsten tijd over Oost-Indië gezegd en geschreven is en zelfs bij de wetenschap, dat er kans is op flink bijbetalen, tot behoud [illegible] betreft, zoo langzaam bij den doorsnee-Nederlander opkomt. Er waren dien avond evenwel loffelijke uitzonderingen.

De voorzitter generaal, Th. J. A. van Zyll de Jong, sprak een kort woord tot inleiding, waarin hij het vertrouwen te kennen gaf, dat de krachtige propagandamiddelen, die het afdeelingsbestuur zou aanwenden tot uitbreiding van het ledental, niet zonder vrucht zouden blijven en gaf toen het woord aan den spreker.

Deze begon, vóór hij de lichtbeelden vertoonde, met eene schets te geven van Sumatra zoowel geografisch als economisch en staatkundig. Hij toonde aan, hoe gunstig dit eiland in alle opzichten door de natuur is bedeeld en hoe het, mits sterker bevolkt, voorbestemd is om tot groote welvaart te geraken. In dit opzicht is de minder gunstige economische toestand van Java in het belang van Sumatra. Een der middelen van herstel voor Java, waarvan men heel veel verwacht en dat men met krachtig schijnt te willen gaan toepassen, is emigratie op groote schaal. En nu is het grootere en minstens even vruchtbare eiland, van het andere slechts door een betrekkelijk smalle zeestraat gescheiden, om zoo te zeggen aangewezen voor de eerste proefneming van belang, die millioenen en nog eens millioenen zal kosten, doch die, mits goed uitgevoerd, niet te duur mag geacht worden. Want, al zal dan ook de ontlasting van Java minder beduiden, dan men thans veronderstelt, de aanwinst van goede spoorwegcommunicatie en de bevolkingsvermeerdering zal een groot geluk mogen worden genoemd voor Sumatra. Daarenboven zal de enquête-commissie, die thans de oorzaken der mindere welvaart op Java zoekt, voor zooverre dit alsnog zijn nut mocht hebben, kunnen waarschuwen tegen het op Sumatra begaan van dezelfde economische fouten, die voor Java zullen worden geconstateerd.

Het groote westelijkste eiland onzer Oost-Indische bezittingen heeft echter niet alleen door den landbouw eene toekomst, maar de aanwezigheid van allerlei delfstoffen en van eene thans nog sluimerende werkkracht in zijne reusachtige meeren, wijzen het aan om ook op industrieel gebied, alles te worden, wat men verlangen kan.

Zoo zal b. v. met groot voordeel de rameh-cultuur kunnen gedreven worden in de streek aan weerszijden van den evenaar, waar geen moussons heerschen en waar de plant dus het gansche jaar door watertoevoer krijgt, hetgeen voor haren groei en voor een ruimen oogst het grootste vereischte is. En de aanwezigheid van goedkoop materiaal tot het bouwen van fabrieken en van goedkoope brandstof zal er zeker toe leiden, dat men bij ruime productie den vezel niet langer naar Europa zendt om te worden gesponnen en geweven, maar dat dit in het land zelf wordt gedaan, zoodat niet alleen invoer van geweven stoffen onnoodig wordt, maar dat deze met winst zullen kunnen worden uitgevoerd.

Geen gering voordeel voor Sumatra is ook het gemakkelijk vervoer over zee, zoowel in de straat van Malakka, als langs de westkust, een gunstige factor, die nog van meer waarde is geworden, nu *Sabang* op Poeloe-weh op weg is een wereldhaven te worden. Ongetwijfeld zal het voor Singapore een concurrent zijn en dit nog zooveel te meer worden, als in de toekomst gevolg wordt gegeven aan het reeds jaren geleden geopperde denkbeeld om de landengte van Krah, die het schiereiland Malakka met het vaste land verbindt, door te graven en zoo de route, van uit den Indischen Oceaan naar de Chineesche zee, aanmerkelijk te verkorten.

Ook op de Sumatraansche Kunstnijverheid werd door den spreker gewezen. In verschillende gewesten vindt men daarvan hoogst merkwaardige voortbrengselen en zelfs de Bataks, waarvan men een halve eeuw geleden niet veel meer wist, dan dat ze menscheneters waren, munten uit door goeden smaak en kunstzin bij hunne metaalbewerking en het maken van geweven stoffen. In de pernamente tentoonstelling van „Boeätan", die binnen kort te 's-Gravenhage wordt geopend, zullen fraaie exemplaren der laatste ter verkoop en bestelling worden aangeboden.

De politieke geschiedenis van het eiland werd daarna met korte woorden behandeld. In 1819 bezaten wij er niets anders dan Padang en enkele kustplaatsen in de buurt, die echter over land niet eens met Padang verbonden waren. Thans 85 jaren later, zullen er, na de onderwerping van Atjeh, slechts enkele deelen in het binnenland overblijven, waar niet het direct of het indirect gezag van Nederland wordt erkend. En nu moge het wat al te schoon klinken wanneer sommigen dit geheel toeschrijven aan ons wijs en mild bestuur, waar de inlander om vraagt en waarnaar hij verlangt, maar het is aan den anderen kant even onbillijk om van een imperialisme met voorbedachten rade te spreken; het is de oude geschiedenis van de olievlek. Even als deze, is ieder koloniaal-bestuur onwillekeurig onderworpen aan de verplichting tot voortdurende uitbreiding.

Overgaande tot het vertoonen der lichtbeelden, werd er door voordrager op gewezen, dat de collectie platen, die door de vereeniging te zijner beschikking was gesteld, geen aaneengeschakeld geheel vormt, maar kijkjes geeft hars en dwars over het gansche midden- en noordelijk deel van het eiland.

Deze zijn ingedeeld in de volgende zes categorieën: *landschap, huizen en dorpen, rivieren, bevolking, godsdienst, Europeanen.*

Achtereenvolgens werden de 68 grootendeels belangwekkende en fraaie kiekjes aan de aanwezigen vertoond en toegelicht.

Na afloop der voordracht nam de voorzitter op nieuw het woord om het applaus der aanwezigen te bevestigen en Kol. van Zuylen, namens de afdeeling hartelijk dank zeggende, uit te noodigen, spoedig weder over eenig ander onderwerp, de leden te komen onderhouden. Ook aan Mevrouw Van Zuylen—Tromp, presidente der vereeniging [illegible] verzoek om, als zij daartoe tijd zou kunnen vinden, te Zutphen te komen spreken.

Oost-Indische berichten.

Ceram. Watervoorziening te Semarang. Het onderzoek naar de mindere welvaart. De Witte-kruis-kolonie. Suikerverpakking in goeniezakken. Benoodigdheden voor het onderwijs. Pangoengsèn. De tocht naar de Mentawei-eilanden. De bijbouwing aan de timmerloods der Kon. Wilhelmina-school. Contract-koelies voor Perak. Mutaties in het verschiet.

Ceram. De zaken op Ceram, waar de Alfoeren onderling oorlog voeren, zonder zich veel te storen aan de tusschenkomst van het, door den gewestelijken militairen commandant gezonden, invalsleger, schijnen toch niet zoo naar wensch te gaan, schrijft *De Javabode*, als de communiqués in *de Javasche Courant* deden vermoeden.

De flottieljevaartuigen „Java" en „Ceram", zijn beiden van Soerabaja naar Ambon vertrokken, om, onder leiding van den resident, den heeren wat meer respect in te boezemen. De bewoners der Tenimber-eilanden, die ook wat op hun kerfstok hebben, zullen dan mede eene beurt krijgen en dan gaat de „Ceram" den reeds aangekondigden ontdekkingstocht naar de zuidwestkust van Nieuw-Guinea maken.

***

Watervoorziening te Semarang. Volgens de *Sem. Ct.*, is het plan in overweging, om de stad Semarang met eene hoogdruk-waterleiding te begiftigen, ontleenende haar water aan de bronnen Moedal en Lawang onder Oengaran. Haar buisleiding zal in hoofdzaak den weg Oengaran—Semarang volgen.

Het is te hopen, zegt het blad, dat de regeering de bewoners van Tjandi en Djombang in de gelegenheid zal stellen om het water naar hun huizen af te leiden, evenals zulks te Soerabaia zal geschieden.

***

Het onderzoek naar de mindere welvaart. Het *Bat. Nbl.* verklaart in dank de ontvangst te erkennen van een exemplaar van het ontwerp-leiddraad voor het onderzoek naar de mindere welvaart van den javaan, toegezonden door den voorzitter der commissie.

Het ontwerp-leiddraad gaat vergezeld van een afdruk der, aan de hoofden van gewestelijk bestuur op Java en Madoera, met uitzondering van de Vorstenlanden, gerichte circulaire, van den 1en gouvernementssecretaris dd. 30 Maart, w. i. de bedoeling van dat ontwerp en de inrichting der enquête zijn uiteengezet.

Naar aanleiding dier circulaire schrijft dat blad, dat het geen wonder is, dat de assistent-resident van Ngawi den duur van het onderzoek op de aangegeven wijze op minstens zeven jaar schat; het acht een termijn van zeven jaar zelfs nog kort, waar het eigenlijk onderzoek *nu* nog in een stadium van voorbereiding verkeert en waagt het te voorspellen, dat het onderzoek, zoo ooit, nog niet beëindigd zal zijn als de opvolger van den opvolger van den heer Rooseboom als gouverneur-generaal wordt binnengehaald. Stel nu hiertegenover:

1°. dat inzinking, dus achteruitgang in welstand, der inlandsche bevolking, thans door *niemand meer wordt ontkend*, door de hoogste regeeringspersonen *openlijk is erkend;*

dat derhalve ieder jaar *de achteruitgang grootere afmetingen aanneemt;*

dat zelfs stilstand in de oeconomische gesteldheid van een land, bovenal van een landbouwend land met eene steeds toenemende bevolking, reeds beteekent *achteruitgang*;

dat de achteruitgang van dien aard is, dat daarop door een meer of minder geregelden regenval, onmiddellijk invloeden ten goede of ten kwade worden uitgeoefend, ten kwade in die mate, dat *de grens van hongersnood* bereikt wordt (Semarang 1901);

dat *spoedige hulp, spoedige verbetering* dus in de eerste en voornaamste plaats **plicht** is;

dat nochtans alle hulp, alle verbetering, afhankelijk schijnt gesteld van een onderzoek, voorbestemd om minstens *zeven jaren* te duren, afgescheiden dus nog van de maatregelen, welke uit dit onderzoek zouden kunnen voortvloeien;

dat de regeering onder deze omstandigheden, welke dadelijke hulp maken tot noodzaak, — de tijd van onderzoek is voorbij — dat de regeering *verzuimt* heil te zoeken langs den eenigen daartoe bekwamen weg, zorg voor mindere afhankelijkheid van regen, zooals ook door de regeering zelf wordt begrepen, blijkens de indische troonrede op 31 Augustus;

dat toch op de begrooting voor 1904 niet meer dan $1\frac{1}{8}$ *millioen* wordt uitgetrokken voor bevloeiingswerken, welke direct bijdragen tot verbetering van den oeconomischen toestand, daarentegen ruim 7 *millioen* voor spoor- en tramwegen, welke voor den landbouwer *geen* onmiddellijk voordeel brengen;

dat niettemin op die begrooting wordt aangetroffen een post van f 31.500 voor het zendingswerk op de Sangi- en Talauer-eilanden, grootendeels, zoo niet geheel, te betalen *door den op den rand van hongerlijden gebrachten javaan*;

dat het geheele onderzoek niet noodig moest zijn, indien de opeenvolgende regeeringen haar taak begrepen en daarnaar gehandeld hadden.

En, zegt het blad, men zal ons verstaan, wanneer wij onze, reeds eerder uitgesproken, overtuiging bevestigen, dat het commissioraal gemaakte onderzoek tot niets leidt.

Aan de goede bedoelingen der regeering twijfelt niemand, ook het blad niet; evenmin aan den goeden wil en den ijver der commissie, maar goede bedoelingen brengen den javaan geen geld in den zak, noch rijst in zijne padi-schuur. En daarop komt het toch alléén aan!

***

De Witte Kruis-Kolonie. Op ultimo September bedroeg het aantal zielen, op de kolonie verblijf houdende, 319.

Geleidelijk komen zij, die de kolonie, na den rijstoogst van eenige maanden geleden verlaten hebben, terug. Er wordt een tweehonderdtal nieuwelingen verwacht, in den loop der west-moesson.

Hiermede rekening houdende, verklaart de heer A. van Emmerik nog f 600 's maands, gedurende nog 16 maanden, noodig te hebben en dan alle hulp van buiten te kunnen ontberen.

Over het algemeen bevindt de kolonie zich in een zeer goeden toestand. Een geest van orde en werkzaamheid ontwikkelt zich meer en meer. Het is waar, de toestand der kas is wel in staat, om nu en dan de bezorgdheid gaande te maken, maar het woord *wanhopen* kent de heer van Emmerik in zijne dictionnaire niet. Alleen aan voedsel heeft hij, sedert het bestaan der kolonie, meer dan 500.000 porties verstrekt en geen voedsel werd verstrekt zonder dat daarvoor arbeid werd verricht, zieken en zwakken natuurlijk uitgezonderd.

Ten opzichte van het aanvangen van emigratie naar Palembang, heeft de heer van Emmerik zich voorshands afhankelijk gesteld van de beslissing van het gouvernement, dat zich, zooals bekend is, laat voorlichten door den assistent-resident in commissie, den heer Heijting.

Saldo in kas op ultimo Augustus.	f 1610.06
Ontvangsten gedurende September:	
wegens verkochte artikelen	59.20
en aan giften.	133.50
wegens vaste bijdrage over 3 maanden. . .	15.00
voor reiskosten	10.00
van Salatiga Comité	59.50
Totaal . . .	f 1887.26
Uitgaven gedurende September	819.73
Saldo in kas op ultimo September	f 1067.53

De heer van Emmerik besluit zijn verslag met zijn hartelijken dank te betuigen voor de welwillendheid van het publiek en de vele giften.

***

Suikerverpakking in goeniezakken. Aan de *Sem. Ct.* ontleenen wij het bericht, dat de proeven, genomen met goeniezakken om daarin de suiker te verpakken, bestemd voor de verscheping naar Europa, goed geslaagd zijn. Deze proeven, uitgegaan van den heer Brandes, agent van de cultuurmaatschappij der Vorstenlanden, hebben bewezen dat de verpakking niet beter kon zijn, althans veel beter dan de vroegere in krandjangs, die minder voldeden, zoodat te voorzien is, dat de nieuwe wijze van verzending in goeniezakken algemeen navolging zal vinden, tengevolge waarvan de inlandsche industrie weder een slag wordt toegebracht, nu geen krandjangs meer behoeven aangemaakt te worden. Men weet dat de goeniezakken uit Engelsch-Indië worden ingevoerd, waar zij uit vezelstoffen (jute) gemaakt worden en enorm veel aftrek vinden. Jute is eene cultuur die in Engelsch-Indië op ruime schaal gedreven wordt met zeer bevredigende uitkomsten.

Deze nieuwe bron van achteruitgang klinkt, bij al de verdrietelijkheden van den laatsten tijd, voor de inlandsche industrie als een treurmare, waarmede rekening dient gehouden te worden, om ernstige gevolgen te voorkomen.

Wat zal nu de inlander met de bamboe anders moeten beginnen, dan slechts eene geringe hoeveelheid bestemmen voor zijn huisbouw; een treuriger toestand is niet denkbaar.

Het blad maakt verder melding van het lofwaardig streven van den resident, die het plan heeft de jute ook daar door de bevolking te laten cultiveeren.

Hier in Indië is de teelt van jute wel indertijd voorgesteld, maar nog niet in het groot beproefd. Goenie is de maleische naam van de juteplant (Corchorus), zoowel als van de grove weefsels, zakken en balen, die van de jutevezel gemaakt worden. In laatstgenoemde beteekenis wordt het woord het meest gebruikt.

***

Benoodigdheden voor het onderwijs. Door den directeur van O. E. en N. is aan de regeering voorgesteld, om de levering van benoodigdheden voor het europeesch en inlandsch onderwijs in eigen beheer te nemen. Tot dusver werd de levering dier benoodigdheden na openbare aanbesteding, gegund aan den laagsten inschrijver. Bij de jongste aanbesteding was echter door „de Javasche boekhandel en drukkerij" voor vijf percent boven den winkelprijs ingeschreven, hetgeen men aan genoemd departement te duur vond.

***

Pangoengsèn. Aan het verslag over de maand Augustus, van mejuffrouw M. Jansz, ontleenen wij de mededeeling, dat het saldo in kas op 31 Juli f 2687.25 en, met de opbrengst aan djagoeng, ketela en groenten ad f 46, totaal f 2733.25 bedroeg. De uitgaven stegen tot f 629, zoodat op 31 Augustus het saldo f 2104.25 groot was. Over September werd een gift van f 5 ontvangen van eene „sobat lama", dat met het laatstgenoemde saldo, samen dus een totaal geeft van f 2109.25

Wegens treurige redenen moest de mandoer op staanden voet worden weggezonden, zoodat de directrice een halve maand zonder hulp zat; thans zijn er twee europeesche opzichters, die met allen ijver haar bijstaan in den arbeid.

Sedert 1 Sept. geeft zij haar opgezetenen geen loon meer, om hen langzamerhand te leeren, zich zelf te helpen en niet op anderen te steunen.

Zij zijn nu nog flink aan het openkappen en ontginnen om met 1 November, het begin van den regentijd, ieder een bouw grond te kunnen krijgen. Zij hoopt voldoende geld over te houden, om voor hun voeding te zorgen, totdat het landje een oogst oplevert. Voor extrawerk, als water dragen, gras snijden enz. geeft zij nog extra betaling. En ook als de volwassenen zich zelf kunnen redden en van de opbrengst van hun grond kunnen leven, blijft haar nog de zorg voor het onderhoud van haar 40 weezen en halfweezen over.

Het aantal ingezetenen bedraagt thans 97. Eenig reisgeld werd verstrekt aan eenige armen in de armoedige desa's, ten zuiden van Pati.

Een der opzichters haalde enkele lieden van daar over, om bij haar te komen werken, maar de proef mislukte voor het grootste gedeelte, daar de meesten na eenige dagen weder wegliepen.

Ook mejufvrouw Jansz besluit haar verslag met een woord van dank aan de „sobat lama" voor haar vriendelijke gift, terwijl zij ten slotte melding maakt van een paar stekelvarkens, die in de ten geschenke ontvangen klemmen zijn gevangen, waarvan het vleesch een ieder zeer welkom was.

---

18 Augustus om 7 uur opgebroken en bereikte men na een vermoeienden marsch over de kruinen en uitloopers van den Dolok Si Manoek Manoek de kampong Dolok Maria, waar het gezelschap zijn intrek nam in een voor den controleur luchtig gebouwd, huisje. Voor de meeste leden van het gezelschap, welke nimmer zoo iets hadden bijgewoond, was het zeer interessant de eerbewijzen en betuigingen van aanhankelijkheid te zien, welke de, van alle zijden toegestroomde, hoofden den controleur betoonden.

Zoo langzaam aan, was men reeds op eene hoogte van 3300 voet gekomen en wees de thermometer eene temperatuur van 67° F. Een heerlijk klimaat dus.

Den volgenden morgen, dus 19 Augustus, werd de reis hervat en, na ongeveer 2 uur gemarcheerd te hebben, bereikte men eene hoogte van 4000 voet.

Zware bosschen zijn daar niet meer: men treft er eene soort lalang aan, die zeer veel overeenkomst heeft met het temboekigras, een uitstekend voedsel voor vee en paarden. Algemeen was men dan ook de meening toegedaan, dat deze streek een uitstekend terrein oplevert voor de veeteelt.

Een prachtig vergezicht ontrolde zich aan het oog, toen men van deze hoogten de straat van Malakka en eenige eilanden te aanschouwen kreeg.

Dit werd echter nog overtroffen toen men plotseling ongeveer drie uur verder, het Tobameer met de baai Tanna hattan en het eiland Samosir te zien kreeg.

Het Tobameer ligt, van deze plaats gezien, diep en steil en van hier uit begon dan ook eene sterke helling van het terrein, zoodat in één uur 1500 voet werd gedaald.

De bevolking stroomde het gezelschap tegemoet, dat met bijzondere en spontane vreugde begroet en verwelkomd werd.

Wat men zoover van de, door Europeanen bewoonde, wereld wel het allerminste zou verwacht hebben, vond men hier, n. l. een alluminiumbootje. Dit bootje, toebehoorende aan den controleur van Baligé lag met eene groote sampan gereed, om de reizigers verder te vervoeren.

De kapala van dit bootje, een javaan, kwam met uitgestrekte hand de reizigers te gemoet en was zeer verheugd weer eens enkele Europeanen te zien. Hij legde een massa dingen uit, duidde *dit* aan en beschreef *dat* en trachtte het gezelschap zooveel mogelijk van dienst te zijn.

Eigenaardig was het te hooren, hoe bekend hij was met de grofste zeemansuitdrukkingen.

Spoedig hadden allen plaats genomen en vlug het watertochtje aangevangen, waarvan men veel meer zou hebben genoten, indien niet de wind was komen opzetten en het op het Tobameer werkelijk was gaan spoken. Het rustige meer veranderde in eene woelige zee; wilde golven met witte schuimkoppen, waar het bootje tegen in moest varen, maakte het tochtje nu juist niet tot het aangenaamste gedeelte van de reis. Na een uurtje was dat leed alweer geleden en bereikte men Perapat, met zijn mooie sawahvelden en groote flinke tabak-huizen.

Wat de gesteldheid van den bodem betrof, daaromtrent was de meening eenstemmig, dat, al naar gelang van de verschillende hoogten, de grond zeer geschikt was voor de kina-, thee-, tabak- en koffie- (Java) cultuur.

Onder de bevolking werden aardappels rondgedeeld ter uitplanting en haar uitgelegd hoe die te planten en te oogsten, terwijl door den controleur gelast werd over de uitkomsten hiervan verslag te doen.

Zonder twijfel geeft dit goede resultaten en zoo doende zal dus eene nieuwe bron van inkomsten en voeding aan de Batakkers zijn verzekerd.

's Middags ging men naar Si Baganding, waar door de inlanders aan het strand mooie huisjes waren opgericht.

De controleur had hier eenige zaken af te doen, welke spoedig beslecht waren.

Daar men te Perapat wenschte te overnachten, werd de terugreis daarheen aanvaard en werd er in het Tobameer een heerlijk bad genomen.

Van heinde en ver waren thans de hoofden in grooten getale komen opzetten, tot zelfs van Samosir, om hunne opwachting bij den controleur te maken,

Om de adat niet tekort te doen, werd 's avonds door den controleur aan elk hoofd een beetje opium verstrekt. Op dit gebruik schijnt men daar zeer gesteld te zijn, zoodat het niet mogelijk was daarmede te breken.

De volgende dag eischte de tegenwoordigheid van het B. B. op het schiereiland Ail, tot het doen arresteeren van een hoofd, genaamd Ompoe Bandar en een Tobanees uit Tapanoeli, daar deze heeren, niettegenstaande de strenge orders, toch waren doorgegaan het land onveilig te maken en vreedzame kampongbewoners te beoorlogen.

De vogels waren echter gevlogen, zoodat men besloot naar Pengalawan te gaan, een der mooist gelegen dorpen.

Het pad, dat langs rotsen en afgronden voert, was wel eenigszins bezwaarlijk, maar aangenaam werd men verrast door de, aan den dag gelegde, blijdschap der bevolking, bij het naderen van den controleur, die den oorlog, volgens haar zeggen, beëindigd heeft.

Hooren en zien verging van het paffen der geweren; honderden salutschoten werden gegeven en het was werkelijk een ongewoon mooi gezicht, de, in hun beste kleeren gestoken Batakkers boven op die rotsen te zien schieten en dansen. Beleefd werd het gezelschap uitgenoodigd nog meerdere eerbewijzen in de kampong te willen ontvangen, waaraan werd voldaan.

Op den weg daarheen, werd elken Europeaan een fraai versierde pajong boven het hoofd gehouden, terwijl men steeds voortging eereschoten te lossen. Op de vraag van den controleur, waarom zij hun kruit zoo vermorsten en of het niet beter was dit voor bijzondere eventualiteiten te bewaren, gaf men ten antwoord, dat de controleur nu den oorlog beeindigd had en dat men niet beter de dankbaarheid kon betuigen, dan door al het kruit weg te schieten te zijner eer, hetgeen zeker wel het beste bewijs is van het groote vertrouwen, dat deze Batakkers stellen in een europeesch bestuur.

De kampong was keurig versierd met eerebogen van groen; de intocht geschiedde onder begeleiding van bataksche muziek en tandakkende hoofden in hun schoonste plunje.

Bij het binnentreden van het huis van den vorst, ontwaarde men aan den wand de olegraphiën van den keizer en de keizerin van Duitschland en die van koningin Victoria, met den prins en de prinses van Wales.

Om zijne goede gezindheid te betuigen stond de vorst er bepaald op, dat er een kalf zou geslacht worden, maar hiervoor werd bedankt, daar men anders had moeten overnachten en hiervoor was de tijd te kort. Door den heer Sulger, werden zooveel mogelijk photografiën gemaakt, welke thans de firma Kleingrot te Medan ter afwerking zijn toegezonden.

Ook werden door laatstgenoemden heer, gedurende den tocht, met meegenomen instrumenten de hoogten berekend en verder aanteekeningen gemaakt, betreffende klimaat, regen, enz.

De terugtocht naar Perapat ging over Gapitoa, waar twee hoofden, die in strijd met de bevelen van den controleur hadden gehandeld, werden opgepakt en brommende en mopperende werden meegevoerd naar Laboean Roekoe, waar ze tot hun straf, de feestdagen ter gelegenheid van den verjaardag van H. M. Koningin Wilhelmina achter slot en grendel mochten doorbrengen. De controleur laat niet met zich spelen en aan een flink en beleidvol optreden paart hij nog vele hoedanigheden, die hem overal bemind maken.

De tocht naar de Mentawei-eilanden. Volgens *de Sumatrabode* is de controleur der ommelanden van Padang, die den tocht van het flottieljevaartuig „Assahan" naar de Mentawei-eilanden heeft medegemaakt, er in geslaagd, alle aangelegenheden met de eilanders langs vredelievenden weg tot oplossing te brengen en de schuldige kampongs zonder gewelddadigen dwang tot voldoening der opgelegde boeten te bewegen. Aan de hoofden is met nadruk onder het oog gebracht, dat het gouvernement alle, door hen aangestookte of gedulde, onregelmatigheden in de dorpen streng zal straffen.

Aangezien die heeren nu stellig beterschap beloofd hebben, is het verbod van den gouverneur van Sumatra's westkust aan handelaren, om Si-Oban en daarbij gelegen plaatsen met hunne vaartuigen aan te doen, opgeheven.

***

De bijbouwing aan de timmerloods der K. W. school te Batavia, zal, blijkens *het Bat. Nbl.*, grootendeels door de leerlingen zelf worden uitgevoerd. Aan dergelijke practische oefeningen zullen de leerlingen, zoo komt het den schrijver voor, heel wat meer hebben, dan aan het maken van miniatuurlasschen en dergelijk knutselwerk. Een bekwaam en ervaren staatsambtenaar, de heer Koot, aan wien ook het toezicht op den bouw der school voor den ambachtscursus, naast de militaire en civiele gevangenis, is opgedragen, wordt met het toezicht over den bouw belast. Van dezen ambtenaar zullen de jongelieden heel wat technische lessen en practische wenken kunnen ontvangen.

***

Contract-koelies voor Perak. Onlangs vertrokken 66 contract-koelies, waarvan sommigen met hun gezin, via Singapore naar Perak op Malakka.

***

De rijstoogst in het Pajakombosche moet, blijkens *de Sumatrabode*, dit jaar buitengewoon gunstig zijn uitgevallen. Werd in vorige jaren steeds zoogenaamde Siam- en Rangoenrijst in deze afdeeling ingevoerd, nu worden ettelijke honderden picols rijst van hier naar Padang uitgevoerd en nog houdt de bevolking groote voorraden over. Nu is de bevolking weer aan den sawaharbeid.

***

Mutaties in het verschiet. Zooals bekend is, gaat de hoofdinspecteur van cultures in het begin van het volgend jaar met pensioen. Het *Centrum* weet mede te deelen, dat het hoofdinspecteurschap niet zal worden gehandhaafd, maar twee inspecteurs van cultures benoemd worden.

Hiervoor komen in aanmerking de assistent-resident v. d. Valk en de heer Hasselman.

De Javabode begrijpt niet waar het *Centrum* dit nieuws van daan haalt, daar zij weet, dat ter plaatse, waar men zeer zeker goed ingelicht kan en moet zijn, van dat verhaal geen woord bekend is.

Dit blad houdt dan ook vol, dat de plannen omtrent de vestiging van een nieuw departement, waartoe o. m. zouden komen te behooren de afdeelingen cultures, veeartsenijkundige dienst, het boschwezen, de opiumregie enz., wel is waar nog geen vaste vormen hebben aangenomen, maar daarvan toch werkelijk sprake geweest is en dit nog is.

Arbeiderstoestanden in de tropen.

Vervolg der voordracht van den heer Morren.

II.

De heer Mr. Jellinghaus stelde den spreker eenige vragen, welke o. a. betrekking hadden op den toestand der javaansche arbeiders, zooals spreker dien in Duitsch Nieuw-Guinea had aangetroffen. Er was wel eens beweerd, dat de javaansche koelies daar aan mishandeling bloot stonden. Kon de inleider te dien opzichte inlichtingen geven en tevens mededeelen, of evenals Engeland door bijzonder daartoe aangewezen ambtenaren doet waken voor een richtige behandeling der britsch-indische immigranten in den vreemde, ook Nederland dergelijk toezicht in Duitsch Nieuw-Guinea oefent?

Zooals bekend, is van zulk een voortdurend toezicht in genoemde duitsche kolonie geen sprake. De inleider brengt evenwel in herinnering, dat enkele malen, toen klachten over de behandeling der javaansche koelies werden vernomen, een controleur derwaarts werd gezonden met de opdracht om zich van de al of niet gegrondheid dier klachten te vergewissen, waarbij dan telkens bleek, dat geen reden tot klagen aanwezig was. Wat inleider zelf aangaat, is hem ook nimmer gebleken van eenige mishandeling der javaansche arbeiders door de duitsche geëmployeerden. Het kwam wel eens voor, dat een dezer, ten einde raad in zijne pogingen om zich verstaanbaar te maken en zijne bevelen beter te zien uitvoeren, zijn toevlucht tot den stok nam, hetgeen dan den betrokken arbeider aanleiding gaf zich in veiligheid te stellen, doch van werkelijke mishandeling heeft hij nimmer iets bespeurd.

Wel was het hem opgevallen, hoe de Javanen werden uitgezogen door een *radèn mas*, die het vertrouwen bezat van den Landeshauptmann, een Premier-lieutenant a. D., die op zijn visitekaartjes wel van de laatste negatieve qualiteit, maar niets van zijn gouverneurschap deed zien, dat hij, blijkbaar niet al te hoog stelde. Deze gouverneur voelde zich door de onderdanige sembahs van den *radèn mas* zoozeer gestreeld, dat de man geen kwaad bij hem kon doen en dientengevolge in alle gemoedsrust zijn landslieden het vel over de ooren kon halen, als houder van een pandjeshuis, als sajorverkooper en zoo meer.

Dat bedoelde gouverneur, aan wien het welzijn eener jonge kolonie was toevertrouwd, ook in andere opzichten geen groot menschenkenner bleek te zijn, leidde spreker af uit 's mans verhouding tot eene inlandsche vrouw, uit de kampong Arab te Soerabaja afkomstig. Deze vrouw maakte van het vertrouwen, dat haar meester haar schonk, misbruik door tal van hem toebehoorende sieraden te vereeren aan een inlandschen ondermandoer, die zich in hare gunsten mocht verheugen. Toen deze man naar Java terugkeerde, verzocht zij, hem daarheen te mogen volgen en trachtte zij den heer M. over te halen, om een goed woordje voor haar bij den Gouverneur te doen, opdat deze zijne toestemming niet zou weigeren. De heer M. ried toen den Landeshauptmann, in diens eigen belang, aan om de vrouw niet tegen haar zin in zijn dienst te houden. De Premierlieutenant a. D. wilde zich echter niet laten raden. Weinige weken later moest hij wegens ziekte naar Europa terugkeeren en stierf reeds ter reede van Batavia. Zoo was het uiteinde van een der tien gouverneurs, die de jonge kolonie in de dertien eerste jaren van haar bestaan heeft versleten.

Den heer Morren werd nog gevraagd, of hij het niet mogelijk en gewenscht achtte om, ook ter Sumatra's Oostkust door immigratie van Javanen en hunne vestiging in desa-verband tot vrijen arbeid te geraken. De inleider gaf te kennen, dat voor zoover hem bekend was, de terreinen, welke in genoemd gewest tot bedoeld doeleinde in aanmerking zouden komen, reeds geheel door, aan elkander palende ondernemingen werd ingenomen. In Suriname daarentegen, waarvoor hij Javanen-immigratie voorstaat, beschikt het gouvernement over tal van verlaten plantages in de buurt der bestaande ondernemingen.

De heer Nypels vroeg den inleider, of de arbeiderstoestanden in de tropen, met betrekking ook tot de loonen, van dien aard zijn, dat daardoor de mogelijkheid werd geopend om het pauperisme onder de Indo's te bestrijden, welke vraag door den inleider ontkennend werd beantwoord.

Ten slotte vroeg de voorzitter: of in Suriname het voornemen bestaat om den kinderen der javaansche immigranten onderwijs te verstrekken? De heer M. deelde mede, dat hij meende, dat dit niet het geval is, maar dat hij bij zijn aanstaanden terugkeer in de kolonie, dit onderwerp onder de aandacht van den gouverneur denkt te brengen.

Moederland en Koloniën.

In een druk bezochte vergadering dezer vereeniging hield den 11e dezer Dr. H. P. N. Muller, oud consul-generaal van den Oranje-Vrijstaat, een interessante voordracht over de Nederlandsche belangen in West-Indië, Mexico en de Vereenigde Staten. Over de Vereenigde Staten kon wegens het vergevorderd uur niet veel worden meegedeeld, maar daarentegen had de spreker, aan de hand van lichtbeelden, zijn gehoor extra onthaald op eenige kiekjes van Centraal-Amerika, de Vereenigde Staten, van Columbia en van Cuba.

Wij willen uit deze voordracht, waarvan Mexico de hoofdschotel uitmaakte, eerst slechts aanstippen, wat spreker over de arbeiderstoestanden aldaar in het midden bracht.

Een en al lof voor generaal Porfirio Diaz, den president, die sedert twintig jaren het land met ijzeren vuist regeert, zonder dat zulks den 13.5 millioen (en niet 8 millioen, zooals spreker abusievelijk in strijd met de resultaten der volkstelling van 28 October 1900 aangaf) inwoners schijnt te bezwaren, keurt spreker het in den generaal af, dat hij de, om de tot werken niet geneigde, bevolking aan den arbeid te krijgen en aldus de productie van het land op te voeren, gebruik maakte van de lichtzinnigheid der lieden en dezen als aan handen en voeten gebonden aan de *hacienderos* of groote grondbezitters overleverde, bij wie zij, wegens het aangaan van schulden, in het krijt stonden. De loonsbetaling, welke de landeigenaars ten opzichte hunner *pesnes* volgen, is van dien aard, dat de lieden nimmer hun schuld kunnen aflossen en dus voor hun leven tot werken, in dienst van hun meesters, zijn verplicht.

Onder de goede maatregelen, die Diaz ten behoeve van land en volk trof, behoort de oprichting van *Casa de matermidad* of kraamvrouwen-instellingen, welke op verschillende plaatsen werden opgericht om de kindersterfte tegen te gaan en aldus den aanwas der bevolking in de hand te werken.

Voorts heeft de generaal zich veel aan de verbetering van het volksonderwijs laten gelegen liggen, zoodat de heer Muller, op zijne jongste reis voor Boerenbelangen, in nagenoeg ieder dorp eene school aantrof. Dat verbetering van het onderwijs in het land niet als overbodige weelde moet worden beschouwd, valt af te leiden uit gegevens, die wij aan een onlangs verschenen werk over Mexico ontleenen en ons leeren, dat nog in 1900 van de 13.5 millioen inwoners slechts 746.697 personen tot lezen en schrijven in staat waren, 2.338.434 de kunst van lezen verstonden zonder de pen te kunnen voeren en de resteerende 10.5 millioen, w.o. nagenoeg 2.5 millioen kinderen, die den leeftijd nog niet hadden bereikt om ter schole te gaan, noch lezen noch schrijven konden.

Er valt in dat land, waaraan Nederland met het bekende vertrouwen op al wat exotisch is, een groot gedeelte zijner spaarpenningen toevertrouwde, zoodat de helft der mexicaansche openbare schuld in ons land werd onder dak gebracht, nog heel wat te verbeteren.

Toch moet erkend worden, dat Diaz en vóór hem Juarez heel wat meer van het land gemaakt hebben, dan de bestuurders van Centraal Amerika en Columbia in die streken hebben gewrocht.

De aanblik der havenstad voor het in het binnenland gelegen Bogsta, de hoofdstad van Columbia, is werkelijk eenig, in den meest ongunstigen zin.

Aangenaam was het, toen het oog te kunnen laten rusten op de beelden, die van Curaçao werden gegeven, op de vriendelijke baai van Sint Anna, de Willemstad, Pietermaai, Otrabanda, wijken, waaruit het westersch Parijs voor de rijk geworden Venezuelanen en Columbianen is samengesteld.

De heer Muller toonde met lichtbeelden aan, dat op Curaçao de toestand nog niet zoo is, dat de laatste cabriet of geit er het laatste struikje afknabbelt, maar geeft toch te kennen, dat ook hem het verschijnsel van geringen regenval heeft getroffen, het gevolg van roekelooze uitroeiing der bosschen op deze eilanden, waarin in de dagen der West-Indische Compagnie heele scheepsladingen stokvischhout van Curaçao en roodhout van Aruba en Bonaire naar het moederland als retourvracht werden meegevoerd. Het feit echter, dat menschenhand en niet de natuur de ontwouding dezer eilanden en hun achteruitgang in vruchtbaarheid heeft teweeggebracht, geeft spreker hoop, dat menschenhand ook hier herstellen kan, wat zij vernielde.

Spreker dringt er op aan, dat de aandacht van Nederland op deze eilanden gevestigd worde, opdat zij niet voor ons verloren gaan, gelijk eenmaal lichtvaardig de Goudkust van Afrika werd opgegeven, omdat zij jaarlijks een ton aan subsidie eischte, terwijl datzelfde land onder engelsch bestuur niet alleen al spoedig eigen onkosten dekte, maar zelfs overschotten opleverde. In den tegenwoordigen tijd is het bezit van koloniën over het algemeen veel waard, hoeveel te meer dus niet van het bezit van streken, die waarborgen opleveren voor een schoone toekomst.

Curaçao heeft een gezond klimaat. Men treft er nu nog familiën aan, die sedert de 17de eeuw en later op het eiland gevestigd zijn, dit nimmer verlaten hebben en toch een krachtig geslacht blijven voortbrengen. De doorgraving der landengte van Panama zal aan de kolonie ten goede komen, terwijl deze ook meer dan nu het geval is, zou kunnen profiteeren van den handel op Venezuela, ten opzichte waarvan men zich nu maar al te gauw uit het veld laat slaan door de verhoogde rechten, die voor uit Curaçao aangevoerde, van elders afkomstige goederen in Venezuela worden geheven. Trinidad, dat in dezelfde omstandigheden verkeert, verheugt zich in een bloeienden handel op Venezuela. De ware koopmansgeest ontbreekt echter in de kolonie, waar noodzakelijk nieuw bloed moet komen, om nieuw leven te brengen.

Spreker betreurde het ook, dat tengevolge van de geringe belangstelling van den nederlandschen handel in Curaçao, de handel met Hamburg b.v. grooter is, dan die met Amsterdam, vanwaar toch anders de schepen van den Koninklijken West-Indischen maildienst geregeld derwaarts vertrekken.

Van Curaçao naar Suriname overstekend, vergeleek de heer Muller deze kolonie met een kind met een waterhoofd. De bestuursinrichting voor een heel volk is er, maar het volk ontbreekt. Suriname heeft in de eerste plaats menschen noodig en spreker meent, dat immigratie van Javanen als tegenwicht ten opzichte van het groote aantal britsch-indische immigranten, die niet alleen zelf, maar wier kinderen ook engelsche onderdanen blijven, op den voorgrond behoort te worden gesteld.

Spreker brengt alle hulde aan gouverneur Lely, die de kunst verstaan heeft om het hart te winnen der Surinamers, een lastig volkje, volgens spreker zelfs zóó lastig, dat hij het gemakkelijker acht, een goed gouverneur-generaal voor Nederlandsch-Indië dan een goed gouvereeur voor Suriname te vinden.

Ten slotte wees spreker, wat Suriname aangaat, op de noodzakelijkheid om maatregelen te nemen ter beteugeling der melaatschheid, den geesel der kolonie.

Panama.

In het vorig nummer gaven wij een algemeen overzicht der geschiedenis van dit ook voor onze Oost, maar vooral voor West-Indië zoo nuttig werk. Naar het schijnt blijft de democratische pers in de Vereenigde Staten tegen het ten opzichte van Columbia gepleegd wordende geweld, protesteeren, maar de president der Republiek stoort zich daaraan niet en ook de Fransche concessionarissen, trekken blijkbaar met hem éénе lijn.

Uit Washington kwam het volgende telegram:

President Roosevelt ontving heden den vertegenwoordiger van de republiek Panama, den heer Bunau Varilla. Hij sprak de hoop uit, dat in overeenstemming met de Vereenigde Staten de nieuwe staat een werktuig der Voorzienigheid zou zijn ten bate der beschaafde wereld door de opening van een hoofdweg voor den wereldhandel.

Wanneer men nu weet, dat Bunau Varilla de naam is van den vroegeren ingenieur der Panama-Mij., die, zooals wij in ons vorig artikel (no. 35) hebben meegedeeld, in Frankrijk te vergeefs beproefd heeft voor de voltooiing van het kanaal geld bij elkaar te krijgen, dan schijnt er over de verleende audientie en het daar door President Roosevelt gesprokene een geheel ander licht.

De afgezant immers van de nieuwe Isthmus-republiek, is geen Zuid-Amerikaan, zooals zijn naam zou kunnen doen vermoeden, maar een der meest bekwame fransche ingenieurs, die aan het groote werk hebben deelgenomen en daarbij iemand van kolossale energie en met een sterk gestel.

Reeds op jeugdigen leeftijd was hij wnd. directeur der kanaalwerken; doch toen hij er meer voordeel in zag, associëerde hij zich met eene aannemersmaatschappij en verdiende daardoor veel geld. Het was steeds zijn streven om bij de voltooiing van het scheepvaartkanaal tusschen beide oceanen, eene proeminente rol te vervullen en 't verwondert ons daarom volstrekt niet, zijn naam terug te vinden in dien van den officieelen afgezant der nieuwe republiek.

In zooverre mag ons dit verheugen, dat deze bekwame en energieke man, de groote voordeelen van een *canal à niveau* (een kanaal zonder sluizen) ongetwijfeld zal inzien en, als hij invloed op den gang van zaken krijgt, het advies zal geven, liever ruim honderd, misschien wel twee honderd millioen franken meer te geven om eene gemeenschap te verkrijgen, die blijvend aan de behoefte van den wereldhandel zal voldoen.

RECLAMES.

Het irrigeeren der Solo-Vallei.

In het *Indisch Genootschap* had Dinsdag 17 November een hoogst interessant debat plaats tusschen de ingenieurs *H. van Kol* en *R. A. van Sandick.*

Laatstgenoemde hield eene voordracht, waarin hij aandrong op het zoo spoedig mogelijk hervatten der irrigatiewerken in de Solo-vallei. Hij grondde zijn pleidooi in hootdzaak op het advies der meerderheid in het bekende rapport der commissie Kraus—de Meyier c. s. en maakte er zoowel aan de Indische Regeering, als aan de Regeering van O.-Indië in Nederland, een verwijt van, in de eerste plaats dat zij, ter zijde stellende het advies van die meerderheid, reeds van den beginne af aan en vóór er nog iets beslist was, alles had ingericht op het volgen der meening van den toenmaligen Directeur van Openbare Werken in Ned.-Indië, den ingenieur de Meyier, die geheel alleen de minderheid der commissie vormde en tweedens, dat zij steeds naar kapstokken had gezocht om de quaestie der voortzetting van de irrigatiewerken in de Solo-vallei aan op te hangen. Uit de Memorie van Antwoord van den Minister van Koloniën, volgens spreker een goed gesteld stuk, waaruit het moeielijk is een positieve meening te distilleeren, had hij begrepen, dat over de irrigatiewerken in de Solovallei en de daaraan verbonden verlegging van den mond der Solorivier naar de Javazee spoedig de doodsklok zou worden geluid en dewijl nu naar zijne overtuiging, het een plicht was van Nederland, tegenover het millioen bewoners van die vallei om de werken waarop zij sedert 50 jaren wachten te voltooiën, en hij de thans beoogde Oost-moussonvoorziening door middel van reservoirs voor de Bengawan-djero, die 65000 bewoners telt, knutselwerk vindt had hij het zich tot plicht gerekend, een ernstig protest te doen hooren.

De heer *Van Kol* constateerde, dat spreker in hoofdzaak krachtige argumenten had aangewend om te wijzen op den plicht van Nederland om voor goede irrigatie op Java zorg te dragen, iets wat allen ter vergadering aanwezig, wel met hem eens zullen zijn, maar dat hij was te kort geschoten in zijn betoog, dat in verband daarmede, de hervatting der Solovalleiwerken, zooals die vroeger werden ontworpen, het eerst op 't program zou moeten staan. Met zijne onlangs uit „de Nieuwe Tijd" overgedrukte brochure in de hand, toonde v. K. aan, dat men aldus doende, eene economische fout zou begaan.

---

waarvan het gezelschap de overvloedige bewijzen zag en ondervond.

Steeds ontrolde zich prachtig natuurschoon aan het oog, vooral het gezicht op het Tobameer en Samosir was indrukwekkend. Ook het gezicht op de zoo ver afgelegen Fak Fak bergen was bepaald imponeerend. Op 28 Augustus wipte men even naar Samosir over, om twee Chineezen, weggeloopen kongsi kangs der onderneming Poeloe Mauti, welke als slaaf verkocht waren, te bevrijden. Hun vreugde was grenzeloos bij het zien der Europeanen en zij schenen het leven op de kebon toch nog vrij wat beter te vinden, dan onder de Batakkers als slaaf te moeten dienen.

Hun voedsel bestond uit alles, wat de Batakkers lieten liggen als afgekloven beentjes, enz. enz.

Door het gezelschap werd hun een flink glas brandy gegeven, waar ze direct van opfrischten.

Volgens adat zoude men voor de Chineezen een losprijs betaald moeten hebben, doch de vorst van Silimalomboe was zoo vereerd met het bezoek van den controleur, dat hij van zijn langstaartige slaven ook zonder dien losprijs afstand deed.

De verwoestingen, die de onderlinge beoorloging met zich sleept, kan men nog dikwijls waarnemen; zoo zag men een Batakker met een stuk geschoten knie op een plank uitgestrekt, in de zon liggen. Deze geneesmethode werd reeds ruim een jaar gevolgd en het is niet te verwonderen, dat men snakt om onder het europeesch bestuur te Batoe Bahra te komen, daar het den Batakkers bekend is, dat zelfs in toetoepan (gevangenis) knappe doctoren zich over zieke misdadigers ontfermen.

De bezochte kampong zag er wederom in- en uitwendig smerig uit en de bevolking hield zich hoofdzakelijk bezig met het planten van pinang, kapok, klappers en ook tabak, welke laatste van goede qualiteit is en veel overeenkomst heeft met de Pajacombo-tabak.

Daar de petroleumvoorraad van het stoombootje was uitgeput, ging men naar Si Polha en Si Baganding, waar een klein beetje petroleum werd ingeslagen. Ook hier verzocht de bevolking het gezelschap wederom haar de groote eer te willen bewijzen, door in hun kampong en onder hun hoede te willen overnachten, waaraan niet kon worden voldaan, daar besloten was den tocht tot aan Hoeta Pandita voort te zetten en van de gastvrijheid van den zendeling Thijs gebruik te maken.

Hoewel deze zeer primitief was ingericht, was de verwelkoming allerhartelijkst en hadden leden van het gezelschap spoedig op zakken rijst plaats genomen en in minder dan geen tijd eene kolossale hoeveelheid pannekoeken, door den zendeling zelf gebakken, verorberd.

Zijn volgelingen waren ijverig bezig aan het etablissement te werken, onder leiding van den zendeling Batakker Ambrosius en zijn helper Peter.

Opmerkelijk is het verschil tusschen de Christen-Batakkers en de anderen, de eersten zindelijk en netjes, de laatsten zoo vuil als de eersten zindelijk zijn.

Men kan zich levendig de verrassing voorstellen, toen er 's avonds door die Batakkers ook psalmgezang werd aangeheven.

Na recht hartelijk van den gastheer afscheid te hebben genomen, begaf men zich 22 Augustus weder op reis en steeg men in korten tijd 1500 voet.

Het Tobameer werd kleiner en kleiner en na vier uur bereikte men Dolok Seriboe.

Van de zwaar bevolkte kust met haar mooien sawahaanleg, loodrechte wanden en zachte glooiingen, was nog slechts weinig te zien en de visschersvaartuigen geleken wel luciferstokjes. Daar men naar de badplaats te Dolok Seriboe ruim 300 treden moest afdalen, werd niet door een ieder van de heerlijke badgelegenheid gebruik gemaakt, sommigen waren te vermoeid.

De grond hier is met lalang begroeid en al naar gelang der hoogte, welke afwisselt van 1500 tot 3500 voet, bij uitstek geschikt voor kina-, thee- en koffiecultuur; de streek is voorts als aangewezen voor de veeteelt.

Ook de regenval is, volgens gedane waarnemingen, mooi en gelijkmatig.

Den 23sten Augustus werd de reis voortgezet naar Si Poldas, hetwelk men na een flinken rit van 7 uur bereikte.

Elk oogenblik kon men genieten van de heerlijkste vergezichten over geheel Batoe Bahra en de zee, alsmede op de Raja- en Asahanbergen. De kampong was wederom intens vies; de bevolking hield zich bezig met het rijstplanten op de ladangs.

Een merkwaardig verschijnsel was, dat men in de eene kampong rijst sneed, in de tweede de rijst halfwas stond en in de derde pas werd uitgeplant, dus een bewijs van mooien regenval. Si Poldas was levendig bevolkt met honden, zwijnen en karbouwen, welke laatsten zich heerlijk in de hier en daar aanwezige meertjes en inzinkingen, rondwentelden.

Men was zeer verwonderd hier een prachtigen aanplant van ramboeng te vinden. Den 24en werd de reis vervolgd naar Pematang Sjantar, waar men een tabaksaanplant aantrof, zulk een tabak had nog nooit iemand ooit gezien. Enorme lengte en breedte der bladeren, kolossale lappen, om van te watertanden. De tocht ging nu weer door oerbosch en 's middags werd de hoofdplaats Si Antar bereikt, met hare mooie straatverlichting en het zeer groote huis van den vorst, waarin hij echter niet durft te wonen, omdat bijen in den nok van het dak een nest gemaakt hebben en dit, volgens de Batakkers, aan den bewoner ongeluk aanbrengt.

Ook werd een, nu niet meer gebruikt, rendez-voushuisje bezocht, hetwelk den indruk geeft van een duiventil. Vroeger mocht niemand in de nabijheid komen van dit huisje, waar de vorst zijn gezellige uurtjes doorbracht.

De schatkamer van den vorst, nl. een ompaggerd gedeelte binnen de kampong, waarin geld begraven ligt, trok zeer de aandacht.

Daar verschillende vorsten de feesten op 31 Augustus te Laboean Roekoe wilden bijwonen, sloten deze zich bij het gezelschap aan en begaf men zich 25 Augustus weer op weg naar Perdagangan. Die tocht was nog al vrij vermoeiend daar 50 KM. te paard moesten worden afgelegd. De weg was echter goed; reeds had men daar een aanvang gemaakt met den weg naar het Tobameer.

Zooals wellicht bekend, worden door den controleur twee wegen naar het Tobameer aangelegd, één over Si Antar en Panei en één door Tanah Djawa.

Bij Bandar Sakoeda werd men verrast door eene onderaardsche rivier met kristalhelder water, waarvan men den bodem op 8 à 9 voet diepte kon zien.

De gronden van den Siantar, bestaande uit donker bruine aarde, met veel humus en zand vermengd, worden voor verschillende cultures zeer geschikt geacht.

Ook de daar groeiende boomen, van eene uitstekende qualiteit, zijn met hun rechte stammen voor zeer veel doeleinden te gebruiken.

Te Perdangan werd in een, voor den controleur opgericht, huisje overnacht en den volgenden dag bereikte elk lid van het gezelschap behouden en wel zijn eigen woning.

De reis had, volgens de *Sumatrabode*, waaraan deze beschrijving is ontleend, tien dagen geduurd en niemand had berouw, er aan deelgenomen te hebben.

V.

ADVERTENTIËN.

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeeling 's-Gravenhage.

Aan het **Bureau Laan van Meerdervoort 195**, zijn van **10—12** en van **2—4** uur, inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken.
Men kan die inlichtingen ook per brief vragen aan den Secretaris der 3de Commissie den heer G. C. A. DE WITT, *de Perponcherstraat n°. 93.*

- Een modiste die werk in Oost-Indië zoekt.
- Een Dame die lessen geeft in Noorsch, Zweedsch, Duitsch en Italiaansch.
- Drie jonge Dames voor Juffrouw van Gezelschap. Eene ook voor lectrice.
- Een bekwame linnennaaister.
- Drie jonge Dames die als Gouvernante of Bonne naar Indië willen.
- Twee geg. Ind. militairen voor oppasser, geldophalen enz.
- Een Dame les geven in teekenen en portretschilderen.
- Vier Dames voor pianolessen.
- Een Heer voor administratieve betrekking of magazijnmeester.
- Twee Dames voor het maken van uitzetten (eene te Leiden).
- Eene Dame voor onderricht in fröbelen (heeft diploma).
- Eene Dame voor Zanglessen.
- Twee gep. off, reeds eenige jaren in Indië werkzaam geweest, voor adm. betrekking.
- Een geg. Ind. korpl. schrijver voor adm. betrekking.
- Een gehuwd geg. Ind. ond. offi. voor huisbewaarder, concierge of iets dergelijks.
- Een Heer voor Corrector aan eene drukkerij.
- Vier Dames voor waarnemen van een huishouden en naar Indiën gaan.
- Drie Dames om bejaarde dame gezelschap te houden.
- Twee Dames zoeken plaatsing als Stenograaf, ook voor les geven.
- Een jonge Dame zoekt een t'huis zonder salaris bij eene dame om deze in de avonduren gezelschap te houden; kan in 4 talen voorlezen en maakt muziek.
- Twee Dames om met eene familie op reis te gaan; waarvan de ééne Hollandsch, Duitsch, Fransch en Engelsch spreekt, hebben veel gereisd.
- Eene Juffrouw voor Depôthoudster.
- Twee gew. O.-I. ambt. voor adm. betrekking.
- Eene Dame v/h maken van fijne handwerken.
- Een Dame voor administratieve betrekking.
- Drie jonge Meisjes om als kinderjuffrouw mede naar Indië te gaan.
- Een geg. Conducteur der art. O.-I., met uitstekende aanbevelingen, voor admin betrekking, toezicht houden in fabriek, concierge, enz.
- Eene dame voor het verplegen van eene zieke dame.

De 's-Gravenhaagsche Boek- en Handelsdrukkerij voorheen Gebr. Giunta d'Albani.

Bijblad
VAN
HET KOLONIAAL WEEKBLAD
No. 35,
Donderdag 12 November 1903.

Vol waardeering voor elkanders pogen, bleven beide partijen, ook na repliek en dupliek, op hun eigen standpunt.

De voorzitter sloot het debat met een dankbetuiging aan den inleider en den debatter.

Wij komen in een volgend nummer op deze belangrijke quaestie terug en bespreken dan tevens de brochure van den heer *van Kol*, die hij ons toezond.

West-Indische Berichten.

De gouverneur van Curaçao heeft het ontwerp eener nieuwe verordening aan den Kolonialen Raad ingediend, waarbij het reeds gewijzigd reglement op den in- door- en uitvoer van koopmanschappen voor het eiland Curaçao wordt herzien. In de laatste op dit onderwerp betrekking hebbende verordening was bepaald, dat de doorvoer vrij van rechten is. Nu wordt voorgesteld aan deze bepaling toe te voegen, dat goederen, aangebracht met het uitsluitend doel om voor uitvoer te worden verkocht, worden beschouwd als voor doorvoer bestemde artikelen, terwijl de bepalingen op den invoer op die goederen van toepassing zullen zijn, ingeval de uitvoer er van niet plaats vindt.

Voor doorvoer opgegeven goederen kunnen evenwel in den handel gebracht worden, zullende op zoodanige goederen eveneens de bepalingen op den invoer worden toegepast.

In verband nu met de omstandigheid, dat goederen die in de kolonie verkocht en geleverd worden, geacht moeten worden in den handel te zijn gebracht, gaf dit aanleiding tot twijfel, of b. v. steenkool, die op Curaçao verkocht en geleverd wordt en dus in den handel is gebracht (zooals het geval is met steenkolen, die aan schepen wordt geleverd) naar den zin der verordening als een doorvoerartikel mag worden beschouwd en dus uitgevoerd, zonder dat, het invoerrecht daarop geheven is. Dezelfde vraag doet zich ook voor ten opzichte van andere artikelen, in het bijzonder tabak en sigaretten, die in de kolonie worden verkocht, doch naar elders vervoerd. Ook deze goederen worden als voor doorvoer bestemd opgegeven, zoodat ook ten opzichte daarvan de besproken twijfel zich voordeed. Het aangeboden ontwerp beoogt den gerezen twijfel weg te nemen.

De *Amigoe di Curaçao* teekent naar aanleiding van het ontwerp aan, dat zij het van harte toejuicht, indien maatregelen worden getroffen om het transitoverkeer te bevorderen, maar stelt daar tegenover, dat contrôle niet overbodig is, ten einde bedrog en benadeeling der schatkist te voorkomen.

Voor de aanstaande tentoonstelling, die door de „Curaçaosche Maatschappij ter bevordering van landbouw enz.", in de maand Februari a.s. zal worden gehouden, zijn door het bestuur de noodige faciliteiten toegezegd, terwijl die maatschappij zelve, door het verleenen van voorschotten aan inlandsche nijveren tot aanschaffing van ruwe grondstoffen ter bewerking, er op uit is, om een zoo volledig mogelijk beeld te verkrijgen van den toestand der inlandsche nijverheid in de kolonie.

Op alle eilanden worden reeds toebereidselen gemaakt voor deelneming aan die tentoonstelling, met uitzondering tot nu toe evenwel van Bonaire, waar anders wat scheepsbouw, steenbakkerij, ezelfokkerij en zoutfabricage betreft nog wel met het een en ander voor den dag zou kunnen worden gekomen.

Van St. Martin komt een goed bericht. Daar heeft men op de laatste landbouwvergadering besloten om katoen te gaan planten. Er is daarmee reeds op drie groote plaatsen een aanvang gemaakt door groote planters zelven, maar nu is ook zaad aan het volk uitgedeeld, terwijl, naar de *Amigoe* vernam, eenige personen van plan waren om een machine te koopen, waarmee de katoen van het zaad kan worden gezuiverd. „Bravo, veel succes!" roept genoemd blad uit.

* * *

Het ziet dus meer heil in den aanplant van katoen dan de *Nieuwe Sur. Cour.*, die naar aanleiding van het bericht, in *Onze West* voorkomende, dat den districtscommissaris van Nickerie een klein crediet was toegestaan om goed katoenzaad te importeeren, ter kostelooze uitdeeling, vooral onder de kleine landbouwers, opmerkte: het ten diepste te zullen betreuren, zoo van bestuurswege een cultuur werd aangemoedigd, zonder dat er zekerheid bestaat of die cultuur een toekomst, althans voor de kolonie, heeft.

Katoen toch kan voor Suriname, volgens genoemd blad, niet loonend zijn, omdat de arbeid er nog in den meest primitieven vorm, d. i. zonder gebruik te maken van de vele hulpmiddelen, die wetenschap en vernuft uitgedacht hebben, wordt gedreven en dientengevolge de waarde der productie niet veel hooger is dan de gemaakte productiekosten.

Veel beter ware het om de rijstcultuur te bevorderen, die wèl loonend *moet* zijn.

Het blad herinnert er aan, dat de katoencultuur in naburige engelsche koloniën aangemoedigd wordt, maar die aanmoediging daar met het uitschrijven van premies gepaard gaat, waartoe het bestuur in Suriname waarschijnlijk niet zal te vinden wezen, omdat de kolonie, noch het moederland, in gelijksoortige conditiën verkeeren, als die waarin Engeland zich met het oog op zijne uitgebreide katoennijverheid op het oogenblik bevindt.

Bovendien werden reeds eenmaal minder gelukkige uitkomsten verkregen met, zonder behoorlijke voorbereiding op groote schaal genomen proeven met een nieuwe cultuur, die van Liberia-koffie, waarvan men zich wonder wat voorstelde en die bijna den ondergang van een der beste plantages in de kolonie had bewerkt.

* * *

De surinaamsche bladen hebben het nu naar aanleiding van het vaccine-ontwerp herhaaldelijk over de „treef" en zijn het allen vrijwel er over eens, dat met de, te dien opzichte onder het volk heerschende denkbeelden rekening moet worden rekening gehouden.

Algemeen verbreid toch is de meening, dat hij, die een treef heeft — d. i. een bepaalde soort voedsel niet eten mag — en toch daarvan eet, of gebruik maakt, een of andere huidziekte krijgt, welke, zoo men doorgaat met het gebruik van dat voedsel, verergert en ten slotte op melaatschheid uitloopt.

Het eten van rundvleesch is nu toevallig een der gevaarlijkste soorten van treef, evenals het in zich opnemen van al, wat van het rund afkomstig is, weshalve het niet raadzaam moet worden geacht om bij een groot gedeelte der bevolking met koepokinenting aan te komen.

Van vreemde Koloniën.

Algerijnsche spoorwegquaestie. Zooals onze lezers zich zullen herinneren werden voor omstreeks twee jaren onderhandelingen geopend tusschen de fransche regeering en het bestuur der kolonie Algiers over de voorwaarden, waarop de staat zijne spoorwegen van algemeen belang aan die kolonie zou kunnen afstaan. In de maand Juli ll.. werd door den franschen minister van financiën, Rouvier, eene speciale commissie benoemd met opdracht om eene overeenkomst tusschen beide partijen te ontwerpen. Die commissie kwam onlangs met haar arbeid gereed en mocht de goedkeuring verwerven van de betrokken ministers en van den gouverneur-generaal van Algiers, Jonnart, op haar ontwerp, dat nu eerstdaags aan de goedkeuring van het Parlement zal worden onderworpen.

Men is het er nu algemeen over eens dat het bestuur zich voor de onmogelijkheid geplaatst ziet om de verbeteringen aan te brengen, welke ten opzichte van het vervoerwezen door de economische ontwikkeling van Algiers en de uitbreiding der kolonisatie worden geëischt. Een oud-minister van openbare werken in Frankrijk heeft niet geaarzeld om officieel te erkennen, dat de bestaande toestand niet langer zonder gevaar voor Algiers zou kunnen worden bestendigd, en dat daarin zoo spoedig mogelijk verandering moest komen. Hij verklaarde zich bereid om in samenwerking met den minister van financiën en met het bestuur van Algiers na te gaan op welke wijze het beheer der algerijnsche spoorwegen onmiddellijk aan het bestuur van Algiers zou kunnen worden overgedragen, opdat dit den weg der hervormingen zou kunnen vervolgen, zóó dat daardoor de belangen der kolonie het best worden verzekerd.

Dit is het doel van de onlangs geteekende overeenkomst, waarbij bepaald is dat de onkosten voor den afkoop en de exploitatie der spoorwegen van algemeen belang in Algiers, in tegenstelling met die, welke voor militairen doeleinden dienen, over de budgetten van het moederland en de kolonie zullen worden verdeeld. De bijdrage van den staat wordt vastgesteld op een bedrag, dat van 18 millioen in het eerste jaar jaarlijks met 300000 franken vermindert en in 1958 ophoudt, terwijl de kolonie gedurende de jaren 1905—1907 minstens 1 millioen franken in de kosten zal bijdragen, welke bijdrage na 1907 telkens met 100000 franken zal worden vermeerderd. Algiers zal bovendien de kosten voor alle wijzigingen in de exploitatie voor zijne rekening nemen.

De uitgaven en ontvangsten met betrekking tot de spoorwegen van algemeen of plaatselijk belang en de tramlijnen zullen een afzonderlijke rekening uitmaken, waarvan de jaarlijksche overschotten in een reservefonds zullen worden gestort waaruit mogelijke tekorten zullen worden bestreden. Is er geen fonds aanwezig of slechts in onvoldoende mate, dan moeten de tekorten als verplichte uitgave op het gewone budget der kolonie worden gebracht.

Bereikt het reservefonds evenwel het cijfer van 5 millioen, dan wordt het meerdere gelijkelijk tusschen den staat en de kolonie verdeeld.

* * *

Van een vroegere hollandsche kolonie. Het officieel verslag betreffende den economischen toestand van het eiland Ceylon in het afgeloopen jaar meldt dat de materieele toestand der bevolking — die op het einde van het jaar 3,685.267 zielen telde — over het geheel goed was: de belastingen waren niet hoog; en arbeid was er volop te vinden, als gevolg van de ontwikkeling der cultures en van het irrigatiestelsel, van den aanleg van spoorwegen en van de havenwerken voor Colombo. De inkomsten bedroegen ongeveer 26.5 millioen roepijen (ongeveer 21 millioen gulden), waarvan 8 millioen door de spoorwegen, 7 milioen aan in- en uitvoerrechten, en meer dan 8 millioen aan accijnzen binnenkwamen. De ontvangsten overtroffen de geraamde bedragen zoowel als die, welke in het vorig begrootingsjaar werden verkregen. De uitgaven bedroegen 28 millioen roepijen. Op het einde van het jaar beschikte de kolonie toch over een bedrag van 24.5 millioen roepijen, waar tegenover verplichtingen ter grootte van weinig meer dan 22 millioen roepijen stonden. De openbare schuld bereikte het cijfer van 4 millioen ponden sterling in goud — waaronder de, in 1902 uitgeschreven leening van 1.400.000 ponden sterling ten behoeve van de verbetering der haven van Colombo, voor spoorwegen en irrigatiewerken, is begrepen — en 3½ millioen roepijen in zilver.

Baar geld niet mede gerekend, vertegenwoordigde de buitenlandsche handel in het hier besproken tijdvak eene waarde van 208.5 millioen roepijen, waaronder de invoer met 98 millioen en de uitvoer met 110.5 millioen roepijen voorkomen. Vergeleken bij het jaar 1901 was de invoer afgenomen, tengevolge van geringeren aanvoer van steenkolen en van, voor het bestuur bestemde goederen. De uitvoer nam integendeel belangrijk toe, vooral wat de thee betreft, die al meer en meer in de Vereenigde Staten en in Rusland wordt gezocht. De aanplant van caouthouc (Para) breidt zich op groote schaal uit en zal wellicht een der belangrijkste industriën van het eiland worden.

Hier kan nog aan worden toegevoegd dat de gouverneur Sir West Ridgeway bij de opening der zitting van den Wetgevenden raad den 10en dezer opnieuw uitweidde over den toenemenden bloei van Ceylon, tengevolge van de uitvoering van het programma van openbare werken. Eveneens maakte hij melding van de, ten opzichte der volksopvoeding gemaakte vorderingen.

* * *

Tout comme chez nous. Er wordt, en dat niet ten onrechte, wel eens geklaagd over de ondoelmatigheid der straf van ten arbeidstelling in Indië, waar de gestraften, onder onvoldoend of ongeschikt toezicht geplaatst zich bij het sprietjes trekken wel moeten afvragen wie er toch toe kon komen om zoo 'n leuk werkje en dan, notabene, nog den kost er bij als straf uit te denken. In Indo-China is men al evenzeer als in ons Indië de meening toegedaan dat de straf moet worden uitgesproken, zonder in werkelijkheid te worden toegepast. Naar aanleiding toch van de moeielijkheden, die, de annamitische arbeiders den ondernemers in Indo-China bereiden, door op een gegeven dag met het genoten voorschot of na verkoop van de, hun ten gebruike afgestane buffels en gereedschappen er tusschen uit te trekken, slaakt een fransch kolonist de volgende verzuchting:

„Voegen we daar nu nog bij dat de gevangenis niet hard is voor de inboorlingen en zich bij dezen in een goede reputatie mag verheugen. Te Haiphong is het bestuur der gevangenis zoo weinig beducht voor het wegloopen zijner kostgangers, dat de annamitische gevangenen zich zonder eenig toezicht naar de erven der woningen van de ambtenaren of naar de wegen begeven, die zij moeten onderhouden. Op sommige plaatsen zijn gewapenden belast om hen te begeleiden en toezicht op hen te houden, zonder evenwel de kunst te verstaan om hen tot werken te dwingen. Veelal sluiten de bewakers zich bij de te bewaken luitjes aan, om zich gedekt opgesteld te goed te doen aan een maal, dat tot aanvulling van den gevangeniskost dient."

* * *

Lagos. In zijn verslag over den toestand dezer engelsche kolonie gedurende het afgeloopen jaar, zet gouverneur Mac Gregor uiteen, dat de ontvangsten de uitgaven met een bedrag van 40,000 ponden sterling hebben overtroffen, hetgeen op een totaal aan uitgaven van nog geen 240,000 ponden sterling nog al wat zeggen wil. De openbare schuld der kolonie zal, wanneer eerlang de uitgave van 50,000 ponden sterling voor den aanleg van een dok aan het eindpunt van den spoorweg bij het eiland Iddo zal zijn toegestaan, in het geheel 1,300,000 ponden sterling of omstreeks 15.5 millioen gulden bedragen. De schuld werd uitsluitend aangegaan voor den aanleg van den spoorweg en daartoe behoorende werken.

De spoorweg Lagos-Ibadan, die nu al sedert twee jaren voor het publiek verkeer is opengesteld, beslaat een afstand van omstreeks 200 kilometers. Een locaaltje, ter lengte van ongeveer 3 kilometers, bedient van Aroe uit, Abeokoeta. De ontvangsten van den spoorweg bedroegen in 1902 17,898 ponden sterling en de uitgaven 21,640 ponden sterling. Sedert de opening van den spoorweg zijn de inboorlingen trouwe klanten van de lijn geweest. In 1902 bedroeg het totale aantal reizigers 81,256, waarvan 97 percent in de 3e klasse reisden. De tarieven voor deze klasse zijn zeer laag gesteld. Voor den afstand langs de geheele lijn betaalt de 3e klasse-reiziger slechts ongeveer 3 gulden.

De totale waarde van den invoer bedroeg in het afgeloopen jaar 895,223 ponden sterling en die van den uitvoer 1,259,683 ponden sterling.

* * *

Quarantaine maatregelen in de engelsche Antillen. De correspondent van de *Times* te Kingston op Jamaica schrijft dat men zich in handelskringen sterk interesseert voor het voorstel van het engelsch departement van koloniën ten opzichte van een, in den loop van dezen winter te houden conferentie voor de herziening der quarantaine-voorschriften in de verschillende koloniën.

De, op dit onderwerp betrekking hebbende laatst gehouden conferentie had in 1888 plaats en leidde tot geen practische resultaten. De jongste epidemiën, die in enkele dezer kolonies uitbarstten, toonden aan dat een algemeen uniform stelsel in het belang van de scheepvaart en van den handel in het algemeen noodzakelijk was.

De aanstaande conferentie zou in de maand Januari op Barbados worden gehouden en de koloniën Jamaica, Trinidad, Tobago, Barbados, Britsch Guyana, Grenada, Sint Vincent en Sint Lucia zouden er ieder door een afgevaardigde worden vertegenwoordigd. De minister van koloniën heeft de diensten van een geneesheer aangeboden, die de verschillende hiervoren aangehaalde koloniën zou bezoeken en deel nemen aan de beraadslagingen der conferentie. Een der voornaamste doeleinden dezer conferentie zal wezen het zoeken van een middel, in het belang van handel en verkeer dat in de plaats zal kunnen worden gesteld van de beperkende bepalingen, die in het verleden hun reden van bestaan hadden maar nu waarschijnlijk kunnen worden vervangen door maatregelen, die meer in overeenstemming zijn met de huidige gegevens der wetenschap.

Het is zoo goed als zeker dat een uniform stelsel een einde zal maken aan vele moeielijkheden en gewichtige diensten bewijzen aan handel en scheepvaart. De engelsche Antillen staan uit een aardrijkskundig en handelsoogpunt in rechtstreeksche betrekkingen tot Centraal- en Zuid-Amerika. Jamaica is per schip slechts 40 uren van de landengte van Panama verwijderd, waarmede het een voortdurende gemeenschap onderhoudt, terwijl die landengte harerzijds in bijna dagelijksch contact staat tot de West- en Noordkust van Zuid-Amerika.

De meest kwaadaardige tropische ziekten zijn in de kustplaatsen van Centraal- en Zuid-Amerika bekend, en de, in die streken bestaande reglementen zijn alle min of meer waardeloos, zoodat de Antillen voortdurend aan de grootste gevaren zijn blootgesteld. Bovendien verkeeren de gezagvoerders der schepen voortdurend in onzekerheid over hetgeen hun te doen staat, hetgeen veel kwaad aan handel en scheepvaart doet. Het is dus noodig dat doeltreffende, redelijke maatregelen getroffen worden om te voorkomen dat epidemische ziekten te midden der volkrijke agglomeratiën in de Antillen worden ingevoerd. De hooge autoriteiten op medisch gebied hebben b.v. weinig vertrouwen in de waarde der quarantaine met betrekking tot de gele koorts. Men is voorts algemeen in geneeskundige en zeevarende kringen de meening toegedaan dat wijziging in de engelsche en amerikaansche stelsels van toezicht noodzakelijk zijn. Ten slotte hoopt men dat de aanstaande conferentie ook de vertegenwoordigers van andere belanghebbende natiën in die streken zal vereenigen en tot een internationale bijeenkomst worden.

* * *

Nog eens de Congo-Staat. Niet alle Engelschen zijn de meening van Charles Dilke, Herbert Samuel en Burrows toegedaan, die oordeelen dat de toestanden in den Congo-Staat van dien aard zouden zijn, dat zij, zelfs als behoorende tot het engelsche volk, niet mochten nalaten hun stem daartegen te verheffen. Sir Harry Johnston, de bekende engelsche reiziger en ambtenaar, die echter in een openbaar geschrift een ietwat zonderlinge manier aan de hand deed om de inboorlingen uit het door hem bestuurd Oeganda, als arbeiders naar de Randmijnen te drijven, verklaarde zich vóór het bestuur van den Congo-staat. Ook Stanley zou zich in een interview tegenover een medewerker van de *Petit Bleu* in gunstigen zin over het bestuur van den Congostaat hebben uitgelaten. En in een, onlangs van de hand van zekeren Alexander Davis, die langen tijd in Afrika gereisd heeft, verschenen werk: *The native problem in South Afrika* neemt ook deze publicist den handschoen op voor den Congo-staat, die zijns inziens onder alle afrikaansche koloniën die is, waar het vraagstuk der moreele en materieele opheffing der zwarten de beste oplossing heeft gevonden.

INGEZONDEN.

Bereiding van bindrotan.

Omtrent de bereiding van rotan, speciaal bindrotan, lezen wij in *Teysmannia*, dat de bereiding van bindrotan dezelfde behandeling eischt als die van rotan in het algemeen.

Gewoonlijk echter pleegt men de rotan, die voor ruw bindwerk wordt gebezigd, kort voor het gebruik gedurende 24 uren in water te weeken.

Bij de bereiding van rotan voor den handel wordt aldus te werk gegaan:

Na het uitkappen van de stengels met behulp van een gewoon kapmes, worden deze door schillen van de bast ontdaan. Te dien einde trekt men den rotanstengel door eene smalle opening. Het schillen geschiedt op deze wijze zeer vlug. De geschilde rotan wordt daarna in stukken van 3—5 M. lengte gesneden. Elk stuk moet over de geheele lengte zooveel mogelijk eene zelfde dikte hebben, waarom het jongste gedeelte van de rotan wordt weggeworpen. In dezen toestand wordt de „ruwe rotan" door de handelaars opgekocht en naar de groote uitvoerhavens, als Singapore, Batavia, Soerabaja enz. verscheept 1).

Op genoemde plaatsen vangt het sorteeren naar qualiteit aan, waarbij gelet wordt op gelijkvormigheid, dikte, en uiterlijk (eene glanzende, harde oppervlakte is zeer gewild). De zeer gerenommeerde soorten worden naar het land van oorsprong genoemd en men draagt zorg, deze niet met andere te vermengen.

Gezochte soorten zijn b.v. rotan Singkulilang (Borneo) en rotan Minturo (Sarawak). De afval wordt in kleine stukken gesneden en dient als vezelstof voor de vervaardiging van bezems, borstels en vulmateriaal.

Een groot deel van de rotan wordt nu in dezen ruwen toestand naar elders uitgevoerd, terwijl het andere deel nog eene kunstbewerking ondergaat en hierna nogmaals gesorteerd wordt.

Men volgt daarbij verschillende methodes, die min of meer geheim worden gehouden.

De drie voornaamste zijn de volgende:

1o. De ruwe rotan wordt in stroomend water gewasschen en met scherp zand gewreven. Hierna worden de gewasschen stengels drie dagen lang in de zon op lage stellingen gedroogd, doch gedurende den nacht worden ze onder dak gebracht.

2o. De rotan wordt op dezelfde wijze gewasschen als bij I, doch daarna nog nat zijnde, wordt zij in een klein steenen huisje gedurende 12 uren aan zwaveldampen blootgesteld. Daartoe worden op den bodem van het huisje groote brokken zwavel aan het smeulen gebracht. Hierna wordt de rotan op dezelfde wijze gedroogd als bij I.

3o. De ruwe rotan wordt niet gewasschen, doch gedurende 24 uren in water geweekt; vervolgens wordt op eenvoudige wijze de gladde, glimmende oppervlakte afgeschaafd. Men bedient zich daarbij van twee scherpe bamboemessen. Na eenige malen door genoemde bamboemessen gehaald te zijn, wordt de natte rotan op dezelfde wijze gezwaveld en gedroogd als bij 2, waarna zij weer gesorteerd wordt. Dit geschiedt uitsluitend naar dikte, waarvan 10 nummers bestaan, die in eene kleine, ijzeren plaat door openingen zijn aangegeven. Elk sorteerder bedient zich van zoo'n maatplaatje.

De openingen hebben de volgende doorsneden:

5.08, 7.62, 8.89, 10.16, 12.7, 15.24, 17.78, 20.32, 22.86 en 25.4 mM.

De prijzen, welke in Singapore voor ruwe rotan betaald worden, varieeren tusschen 4—15½ mex. dollars per pikol.

De dunste, de nummers 5.08 tot 7.62 mM. zijn de duurste; deze brengen wel tot 60 dollars de picol op, terwijl de andere qualiteiten „I en II mixed" 40 dollars, „III" 28 dollars en „IV" 10 dollars doen.

Uitgevoerd wordt hoofdzakelijk naar Londen en Hamburg. De beste qualiteiten gaan naar New-York en de geringste met den afval naar Hongkong.

Wij hebben gemeend dat de mededeeling van 't bovenstaande aan de lezers van 't Koloniaal Weekblad van dienst kan zijn.

18 November 1903. X.

1) Van verschillende kanten vernamen wij uit Indië, dat op 't rottan-kappen volstrekt geen toezicht bestaat en er van verplichten bijplant geen sprake is. Omdat nu rottanvlechtwerk voor O.-Indië meer en meer een voornaam artikel van huisvlijt en kunstnijverheid ook voor export kan worden, vestigen wij op het bovenstaande de aandacht. RED.

Voornaamste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften voor Oost- en West-Indië.

Teysmannia 1903. 9de afl.

H. J. Wigman Jr. Nepenthes (Een insekten-etende plantensoort). — W. R. Tromp de Haas: Sesam- of widjencultuur. — C. de Savornin Lohman: De proeven met carolinarijst in Modjokerto. — Vragen en korte mededeelingen uit de praktijk. — De veredeling der landbouwcultuurgewassen. — Vanglantaarns. — De oliepalm als schaduwboom in vanieljetuinen in den Congo. — Korte berichten uit 's Lands Plantentuin. — H. J. Wigman: Eucalyptus. — Rapporten omtrent proeven met Carolina-rijst op eenige ondernemingen in relatie staande met het Hoofdagentschap der Koloniale Bank. — Beschikbare zaden en planten.

De Cultuurgids. 6e en 7e afl. jaarg. 1903—04.

M. Blokhuis: De bestrijding der cacaomot op Tanah Wangie. — J. J. C. Willemse: Resultaten met de pepercultuur in een vochtig klimaat en iets over pepervariëteiten. — d. B.: Nadere berichten omtrent de Coffea exelsa. — J. v. R. Wat kan men bereiken met de toepassing van wortelsnoei bij cacao? — d. B.: Is de bereiding van citronella-olie op Java loonend? — Anoe: Het snoeien van cacao. — A. F. W. Stibbe: Op stomp kappen van kina en beschaduwen van kina. — Dr. H. D. Tjeenk Willink: Iets over plantenziekten en haar bestrijding. — Jhr. J. F. van Benthem van den Bergh: Iets over het bestrijden van plantenziekten elders en hier in Indië. — Varia over bergcultures. Enz.

De Indische Mercuur. 17 November 1903. No. 46.

v. G[orkom]: De irrigatie op Java in staat van beschuldiging. — F. A. F. C. Went: De ziekteverschijnselen van de cacaoplant in Suriname (vervolg). — A. Raaymaakers: Een en ander over goudwinning van moderne stroomafzettingen. — Waarnemingen en opmerkingen omtrent de rietsuikerindustrie in West-Indië. — De reizen van Dr. P. en Dr. F. Sarasin door Celebes. — Theeproductie van Engelsch-Indie. — Malangsche Vereeniging van koffieplanters. — Uit de oude doos. Iets uit de gedenkschriften van een kwajongen (vervolg). — Staat aantoonende de suikerproductie van de in den Oosthoek gelegen fabrieken, oogstjaren 1901, 1902 en 1903. — Verslagen van Maatschappijen. — Enz.

Het Recht in Nederl.-Indië. Dl. 81 (1903), nos. 3-5.

Nieuwe mijnwetgeving. Verhandeling van de Redactie. — No. 6. Gedomicilieerde wissels en orderbiljetten. Verhandeling van Mr. F. H. Gerritzen Sr.

Verzending O.-I. Mail.

VOOR DEN HAAG.

Amsterdam, Nederl.,	20 Nov.	4 Dec.	11.30 's av.
Rotterdam, Lloyd,	27 〃	13 Dec.	11.30 's av.
Genua, Nederland,	1 Dec.	15 Dec.	9.15 's av.

(Suppletoire verzending den dag volgende op den aangegeven maildag te 5.5 's morgens.)

Marseille, Lloyd,	24 Nov.	8 Dec.	7.45 vm.
Marseille, Fr. dienst,	28 Nov.	12 〃	7.45 vm.
Brindisi, Eng. dienst,	20 〃	4 Dec.	1.—mid.
Napels, Duits. dienst,	23 Nov.	7 Dec.	9.45 's av.

Via Marseille: Suppletoire verzending van brieven, briefkaarten en aangeteekende stukken den dag volgende op den aangegeven maildag te 7.45 vm.

Via Napels: Suppletoire verzending den dag, volgende op den aangegeven maildag te 12 uur, doch de aansluiting op het vertrek der booten is daarvan niet verzekerd.

MAIL SURINAME.

St. Nazaire. Fr.,	8 Dec.	8 Jan.	7.45 vm.
Amsterdam, Nederl.,	28 Nov.	12 Dec.	11.20 's av.
Southampton, Eng.,	24 〃	8 〃	11,30 's av.

ADVERTENTIEN.

P. Happel Jr.

CUISINIER.

v. Kinsbergenstraat 85d,

DEN HAAG.

Uitzending van Diners.
Koude en warme Schotels.

En gros. **En détail.**

Hoofd-Depôt
(voor 's-Gravenhage)
van af
15 October 1884
van het **ECHTE**
Prof. Dr. G. Jaeger's
NORMAAL-ONDERGOED,
voor Heeren, Dames en Kinderen,
in Winter- en Zomer-qualiteit.
uit de Fabriek der Heeren
Wilh. Benger Söhne,
Stuttgart,
tot de laagste prijzen

Lijders aan Jicht en Rheumatiek ten zeerste aanbevolen.

Specialiteit in Kousen en Tricot-Goederen in Katoen, Wol. Merino en Zijde.

A. Vahle & Co.

DEN HAAG, Hoogstraat No. 14
— Telephoon 1218 —
ROTTERDAM, Hoogstraat 340.
— Telephoon 2937. —

Th. A. A. SIMONIS

34 GROENMARKT,
over de Prinsestraat, DEN HAAG.

Desinfectie van Vertrekken
volgens Prof. Flügge.
STOOMDESINFECTIE
EN MOTZUIVERING VAN GOEDEREN.
Machinale Stoomzuivering van Bedveeren.
Wasschen, opmaken en repareeren van beddegoed.

Carsmit Brossois & Co.
Meubelfabriekant
DEN HAAG.

Compleete Meubileering,
benevens verhuur van Meubilair.

Voor Benedenhuis p. maand *f* 15.—
» Bovenhuis » » 20.—
» geheel huis » » 40.—

Bijzondere conditiën voor repatrieerenden.

18, WAGENSTRAAT 18.

KON. NED. STOOMVERWERIJ
Opgericht 1864.
J. HOEVELS.
ROTTERDAM.
CHEMISCHE WASSCHERIJ.
Franco toezending. Franco retour.

DAMES LAMBOOY, 2e Wagenstraat 86a, Den Haag.
W. VAN OLPHEN, Molenstraat 39, „ „
B. STRAUB, Frederikstraat 10, „ „
VAN ROOY, Paul Krugerlaan 20, „ „

GIDS
VOOR
Repatriëerenden,

Gratis aanbieding van de Haagsche Uitgevers-Mij,
„HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG"
Haagpoort 4.

Deze gids wordt in de onderstaande hôtels **gratis** aan de repatriëerenden aangeboden:

Hôtel des Indes, Batavia.
Grand Hôtel „Java" „
Hôtel „Ort" „
„ Du Pavillon, Samarang.
„ Ketabang-Genteng, Soerabaja.
„ Simpang, Soerabaja.

Vraag prospectussen voor advertentiën.

C. MEIJER & Co's PALMBOOM

Afsluitend uit GRANEN gestookt.
FIJNSTE JENEVER
BRANDEWIJN
OUWE SCHIEDAMMER
PALMBOOM · C. MEIJER & Co · SCHIEDAM
TELEGR. ADR. PALMBOOM. TELEF. INTERC. No 124.
DISTILLEERDERIJ DE PALMBOOM, SCHIEDAM.
EXPORT NAAR ALLE WERELDDEELEN

Vraagt offerte voor Ned. OOST- en WEST-INDIË.
Agent voor den Haag en omstreken, de Heer
A. DE SWERT. **Schenkweg 216**

SIEGEL-PIANINO.

«Zie beoordeelingen van binnen- en buitenlandsche autoriteiten, Musici en Technici.»

HOOFDAGENTSCHAP v. Nederland, Nederl.-Indië, België en Zuid-Afrika,
EERSTE NEDERL. MAATSCHAPPIJ tot Fabr. en Inv. van Muziek-Instrumenten,
voorh. D. ANSINGH en Co., Zwolle.

OOST en WEST.

RESTAURANT
LAAN VAN MEERDERVOORT 195.

Open iederen **werkdag** van **10** ure v.m. tot **7** ure 's avonds
Des **Zondags** van **12** tot **7** ure n.m.
Toegang voor leden der Vereeniging en geintroduceerden.
Eenvoudige rijsttafel, bestaande uit rijst, sajor of kerry, één vleeschgerecht en één sambal (**plat du jour**) / 0.80.
Diné *f* 1.50 bestaat uit bijna 't dubbele van 't plat du jour.

BONBOEKJES { **voor 10 plats du jour f 7.50,** **voor 10 diners f 12.50.**

F. H. BOTHE,

21, Veenestraat -- Den Haag.

SPECIALITEIT IN
GEKLEURDE, ZWARTE en CRÊME STOFFEN.

Nouveaute's voor elk seisoen.

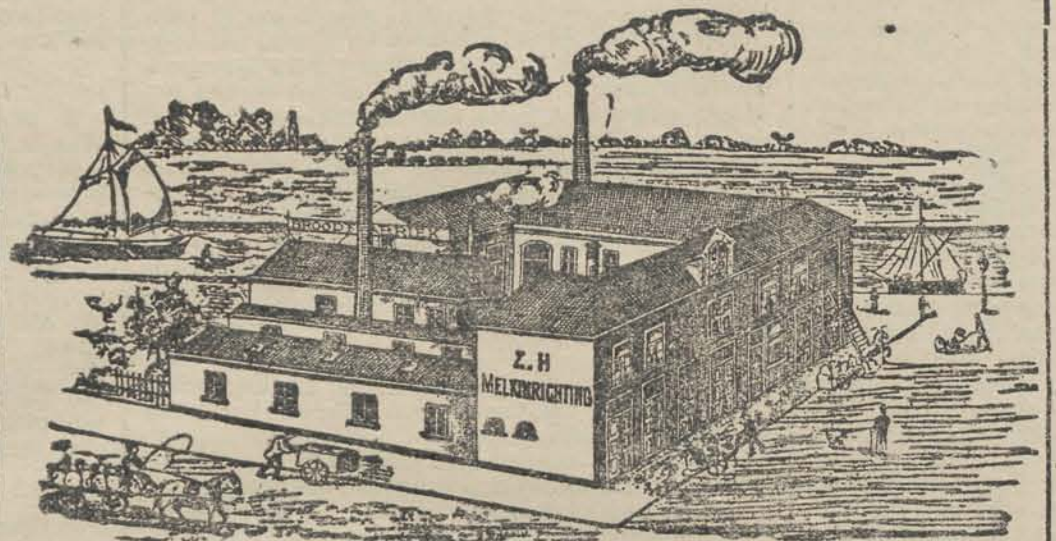
STEEDS GROOTE ASSORTEMENTEN. BILLIJKE PRIJZEN.

STAAT

voor aanvraag van VERLOFSTRACTEMENT
VOOR
H.H. INDISCHE AMBTENAREN (officieel model).

Verkrijgbaar bij den uitgever van dit blad, Haagpoort 4.

Prijs 2½ cent.

De Zuid-Hollandsche Broodfabriek,

Waldorpstraat b/d Rijswijksche Weg,
heeft haren **snellen bloei** te danken aan het leveren van heerlijk brood bereid uit de ZUIVERSTE GRONDSTOFFEN.

Speciaal adres voor

Zoet Roggebrood en Bruinbrood.

In December wordt 15 pCt. uitgekeerd, welk dividend gewaarborgd is.

Abonneert U op de

Bintang Hindia.

Geïllustreerd Tijdschrift voor den Inlander.

Abonnementsprijs f 3.— per jaar bij vooruitbetaling.

Proefnummer wordt U op aanvraag gaarne toegezonden.

DIT BLAD VERSCHIJNT ELKE VEERTIEN DAGEN.

De Haagsche Uitgevers-Maatschappij,
„HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG",
HAAGPOORT 4.

Ieder oud-gast steune door zijn abonnement!

Chaussures Françaises et Americaines

A. Kogels & Zoon,

56. Prinsestraat 56. — 's-Gravenhage.

Nouveautés
VOOR
HERFST- en WINTERSEIZOEN.

C. HOYNG,

Den Haag. — Utrecht.

Geïllustreerde Prijscouranten worden gratis op aanvrage toegezonden

---

Echt Chineesche Thee,

speciaal aanbevolen aan Indische familie's.

Firma A. KOKEE.

Nieuwe Havenstraat 46.

UITZENDING VAN DINERS.

f 0.80 - f 1.00.

Vele Indische recommandatiën.

---

van Soest en van der Weijde.

Lange Voorhout 23. — Den Haag.

Voeren effectenorders uit op de beurzen te Amsterdam en het Buitenland, incasseeren coupons en dividenden, belasten zich met renteontvangst van kapitalen op het Grootboek, geven en nemen gelden op prolongatie en à deposito.

Met 1 dag opzegging	3	pct.
Voor 1 maand	3½	„
„ 3 maanden	3½	„

Verstrekken REISCREDIETBRIEVEN.

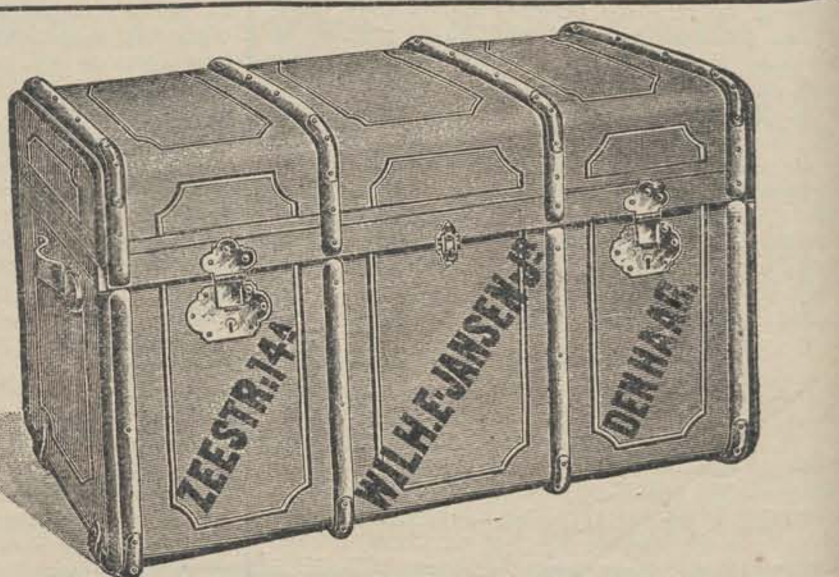
MAGAZIJN van BEHANGERSARTIKELEN.

Meubileering. ***Stoffeering.*** ***Decoratiën.***

H. P. MEIJS,

Reinkenstraat 25, Den Haag.

GOEDKOOP ADRES voor alle voorkomende werkzaamheden.

Stoomvaart-Maatschappij

„ROTTERDAMSCHE LLOYD"

Maildienst tusschen Rotterdam en Nederlandsch-Indië
in verbinding met de diensten der
Koninklijke Paketvaart-Maatschappij

	van Rotterdam.	van Marseille.	te Port-Said.	te Padang.	te Batavia
	1903	1903	1903	1904	1904
Merapi	28 Nov.	10 Dec.	15 Dec.	4 Jan.	6 Jan.
Gedé	12 Dec.	24 „	29 „	18 „	20 „
		1904	1904		
Oengaran	26 „	7 Jan.	12 Jan.	1 Febr.	3 Febr.
	1904				
Sindoro *	9 Jan.	21 „	26 „	25 „	27 „
Salak	23 „	4 Febr.	9 Febr.	29 „	2 Maart
Lawoe	6 Febr.	18 Febr.	23 „	14 Maart	16 „
Ardjoeno	20 „	3 Maart	8 Maart	28 „	30 „
Goentoer *	5 Maart	17 „	22 „	11 April	13 April

* Dubbel schroefstoomschip. 1e klasse midscheeps. 2e klasse in de campagne.

De Hoofd-Agenten: **Ruys & Co.,** *Rotterdam.*

De Agenten: **Eijkensluyters & Tromp,** Anna Paulownastraat 1*d*, *'s-Hage.*

BROCADES & STHEEMAN. — MEPPEL.

Fabriceeren alle Gecomprimeerde Geneesmiddelen,
Huis- en Plantageapotheken, Handapotheken voor Doctoren en Mijnwerken.
Gecomprimeerde Photo-Artikelen.
CASCARA-PASTILLES / WONDEROLIE-PASTILLES } zeer aangename laxeermiddelen.
INDISCHE GENEESMIDDELEN STEEDS VERSCHE AANVOER.
LEVERANCIERS VAN MEERDERE REGEERINGEN.
Zie aanbevelingen **Nederl. Roode Kruis, Dr. Romeyn, Prof. Korteweg, Dr. Lingbeek, Dr. v. d. Capellen,** enz. enz.
Bijna ieder geneesmiddel kan in gecomprimeerden vorm gemaakt worden.

Vraag slechts ons Fabrieksmerk. **Te bekomen bij alle Apothekers.**